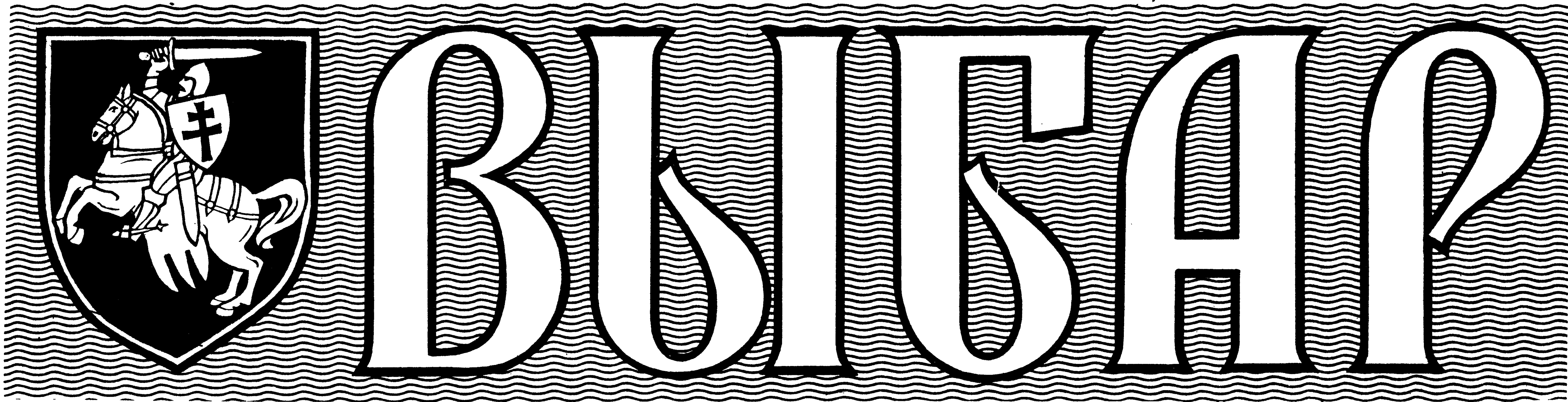

ГАЗЕТА ДЭМАКРАТЫЧНЫХ ПЛЫНЯЎ ПРЫДЗВІНСКА- ПРЫДНЯПРОЎСКАГА КРАЮ

№ 18 (24). Верасень 1992 г. Цана 1 рубель

Перамовы дэлегацыі

БНФ І БХДЗ ЗЬ ПАЛІТЫЧНЫМІ ДЗЕЯЧАМІ ЭЎРОПЫ

Дэлегацыя БНФ і БХДЗ знаходзілася ў Брусэлі зь 1-га па 5-е верасьня 1992 г. Быў праведзены шэраг спатканьняў з кіраўніцтвам дэмакратычных партыяў Бэльгіі і фракцыяў Эўрапарлямэнту. Адбыліся перамовы зь вядучымі палітычнымі дзеячамі ў Эўрапарлямэнце, міністэрстве замежных справаў з кіруючымі асобамі НАТА, дзе быў прачытаны даклад і адказана на пытаньні супрацоўнікаў НАТА, праведзена прэс-канфэрэнцыя ў Міжнародным прэс-цэнтры Брусэля, сустрэчы з бэльгійскімі прадпрымальнікамі і прадстаўнікамі міжнародных фондаў у Бэльгіі. Галоўнай тэмай перамоваў былі праблемы дэмакратычных працэсаў на Беларусі і ўсебеларускі рэфэрэндум аб даверы Вярхоўнаму Савету і нечарговых выбарах. Беларуская дэлегацыя паінфармавала аб парушэньні правоў чалавека і закону з боку Вярхоўнага Савета Беларусі, аб фактычнай страце ім легітымнасьці і імкненьні ўтрымаць уладу незаконнымі сродкамі.

У выніку перамоваў паміж кіраўніцтвам БНФ і кіраўніцтвам Эўрапэйскага Саюзу Хрысьціянаў-Дэмакратаў/Эўрапэйскай Народнай партыі быў складзены пратакол аб намерах і пэрспэктыве ўзаемадзеяньняў у межах закона, статутаў і дэмакратычных праграмаў.

З. ПАЗЬНЯК.

Менск

Ад рэдакцыі: іншыя матэрыялы пра побыт беларускіх дэмакратаў у Бэльгіі чытайце на стар. 2—5.

Як мы ўжо паведамлялі, у ЗША прайшла 20-я Сустрэча беларусаў Паўночнае Амэрыкі. Падаём на бачынах 1—2 шэраг дакумэнтаў з гэтае імпрэзы.

БЕЛЫ ДОМ
Вашынгтон
3-га верасьня 1992 г.

Я рады вітаць усіх, што зьехаліся ў Нью-Брансьвік на 20-ю штодвухгадовую Сустрэчу беларусаў Паўночнай Амэрыкі. Асабліва вітаю вашых гасьцей з-за мяжы.

За два гады ад часу вашае апошняе сустрэчы карта сьвету была даслоўна перарысаваная ў выніку таго, што сьвет перажывае адраджэньне свабоды й дэмакратыі. У сьнежні летась Злучаныя Штаты з пачуцьцём гонару прызналі незалежнасьць нававызваленай Беларусі ды заклалі базу для пашырэньня двубаковага і шматбаковага супрацоўніцтва. У часе, калі ваша ўвага засяроджаная на сьветлай будучыні, што чакае вашых сяброў і сваякоў у Беларусі, я ўрачыста абяцаю маё поўнае й працяглае падтрыманьне ў іхных намаганьнях устанавіць стабільны, дэмакратычны ўрад ды арыентаваную на вольны рынак эканоміку, і я далучаю свой голас да вашых малітваў за мір у цэлым рэгіёне.

Як я сказаў Прэзыдэнту Шушкевічу, амэрыканцы падзяляюць адданасьць свабодзе і справядлівасьці, якую прадэманстраваў мужны народ Беларусі. Мы таксама разумеем тыя шматлікія цяжкасьці, што стаяць перад ім і якія трэба перамагчы, каб выйсьці з цыклю стагнацыі й заняпаду як выніку дзесяцігодзьдзяў камуністычнага панаваньня. Цешачыся дабротамі свабоды разам з дабрабытам, што стаўся вынікам прыватнага прадпрымальніцтва і вольнага рынку, мы гатовыя падтрымліваць нашых беларускіх сяброў і дапамагаць ім у іхным гістарычным заданьні. Я вітаю гатовасьць Прэзыдэнта Шушкевіча супрацоўнічаць у намаганьні выканаць міжнародныя пагадненьні аб зьніжэньні ўзроўню ядзерных узбраеньняў і тэхнічнай дапамозе Беларусі.

Барбара далучаецца да маіх найлепшых пажаданьняў вам плённай і прыемнай сустрэчы.

ДЖОРДЖ БУШ.

ЗАЯВА
Беларускай сялянскай партыі

На дварэ ўжо восень, а па Беларусі не перастаюць шугаць лясныя пажары. Гіне ў агні наша нацыянальнае багацце—лес, ператвараюцца ў попел тарфянікі, наносяцца велізарныя страты прыродзе, гарады і вёскі літаральна задыхаюцца ад дыму. Гэта ж не што іншае, як новае нацыянальнае бедства. Здавалася б, у такой эстрэмальнай сітуацыі ўрад рэспублікі павінен бы аб'явіць нешта накшталт надзвычайнага становішча, арганізаваць шырокую мабілізацыю насельніцтва на тушэнне пажараў, прыняць самыя дзейсныя захады супраць падпальшчыкаў лесу. Але ён, як бачым, абмежаваўся традыцыйнымі сродкамі і захадамі. Нават звычайны амаль дэкларацыйны зварот Савета Міністраў да насельніцтва Беларусі, дарэчы, падпісаны намеснікам старшыні ўрада, быў апублікаваны толькі пад канец лета, калі паспела ўжо згарэць велізарная частка лясных масіваў. Але і з гэтага звароту відаць, што нічога эфектыўнага ўрад так і не адшукаў. Штрафы на падпальшчыкаў лесу ці тых, што неасцярожна абыходзіцца з агнём, проста смехатворныя, сімвалічныя. Такі лібералізм улад проста не даравальны.

Гэтак жа, як і ў нядаўнія часы партыйна-савецкая наменклатура ўсе няўдачы ў сельскай гаспадарцы спісвала на «неблагоприятные погодные условия», так і сёння віну за велізарныя матэрыяльныя страты, што наносяць Беларусі пажары, улады ўскладваюць на «небывалую засуху», апраўдваючы ёю сваё няўменне арганізаваць эфектыўную барацьбу з імі, сваё бяссілле супраць стыхіі тых, хто праяўляе злачынную неасцярожнасць з агнём. Пасля ўсяго гэтага паўстае пытанне: ці заслугоўвае народнага даверу такі ўрад?

Цэнтральная рада БСП

АБ БУДУЧАЙ ПАЛІТЫЦЫ

10—11 верасня ў сталіцы адбылася сумесная канферэнцыя ініцыятыўнай групы рэферэндуму і Сойму БНФ «Адраджэньне», прысвечаная пытанням падрыхтоўкі да рэферэндуму і выбараў.

У першы дзень канферэнцыі выступіў прадстаўнік інстытута Кр... Вольнай Фундацыі Кангрэсу ЗША, які даў аналіз палітычнае сітуацыі ў нашай краіне, апавёў аб неабходнай палітыцы дэмакратычных колаў грамадства напярэдадні рэферэндуму. 11 верасня канферэнцыя выслухала і дыскутавала па выступах сп.сп. У. Анцулевіча («Аб тактыцы ініцыятыўнай групы») і Ю. Хадыкі («Паведамленне аб міжнародных кантактах у сувязі з рэферэндумам»). Была прынята рэзалюцыя.

У гэты ж дзень на Сойме разглядаліся перспектывы й задачы ўнутранай ды міжнароднай палітыкі Беларускага Народнага Фронту.

М. ВАЛАЧОБНІК.

Весткі з раёнаў

Тэлеплюралізм

Чатыры цікавыя замежныя тэлеканалы маюць магчымасць глядзець жыхары аднаго з мікраёнаў Глыбокага. У дадатак да гэтага абаненты будуць мець мажлівасць глядзець разнастайныя відэафільмы.

Нарэшце

Герб «Пагоня» ўпрыгожыў Дом Саветаў у Глыбокім.

Дыскрымінацыя!

Беспрацоўе ў Глыбокім становіцца праблемай. Статус беспрацоўных ужо атрымалі болей 30 чалавек. Яшчэ 93 (у асноўным жанчыны) зарэгістраваны ў якасці шукаючых працу.

На граніцы

Днямі з Мытнага камітэту прыйшоў загад аб фармаванні штату Браслаўскай мытні, падрыхтоўка якой да дзейнасці йшла пяць месяцаў. У перспектыве тут будзе працаваць 29 чалавек.

Прысяга

ГАРОДНЯ

8 верасня гісторыка-культурнае таварыства «Паходня» наладзіла канферэнцыю вайскоўцаў запасу і чыннай службы, прысвечаную Дню беларускай вайсковай славы. Прысутныя, а іх было каля сотні чалавек, праслухалі даклад пра Аршанскую бітву і склалі прысягу на вернасць народу Беларусі і яго дзяржаве. Урачыстасць закончылася шэсцем удзельнікаў імпрэзы да брацкай магілы палеглых у 2-й Сусветнай вайне і памятнага знака ў гонар пераможцаў пад Грунвальдам, дзе былі ўскладзены кветкі.

А. ЖУКОЎСКІ.

ВІЦЕБСК

У гэты ж дзень на вернасць беларускаму народу й Беларусі ў горадзе прысягнулі болей шасці дзесяткаў віцьблянаў.

Н. ПРЫСУТНЫ.

На фота: прынящце прысягі ў Віцебску.

На гэты раз— у росшук

На Старасямёнаўскіх могілках зноў крадзеж. На гэты раз—бронзавай часткі помніка Дарты Пліекшане, маці вядомага латышскага паэта Яна Райніса. Супрацоўніца Беларускага фонда культуры падала заяву ў Чыгуначны РАУС на росшук злачынцаў.

Наш карэспандэнт.

УДЗЯЧНЫ ЗА СУПРАЦОЎНІЦТВА

Нашу газету пакідае галоўны рэдактар Леанід Цвіка, пад кіраўніцтвам якога выданне пражыло амаль год і набыло свайго вернага чытача. Мы ўдзячны былому галоўнаму за гэтае, а таксама за плённую працу, за багаты досвед, які ён перадаў калегам.

Жадаем поспеху Леаніду Цвіке на ніве хрысціянскае журналістыкі.

Калектыў газеты.

Папярэднія нумары нашае газеты Вы можаце набыць у рэдакцыі.

Вашая рэклама ў нашым выданні—гэта рэклама для Беларусі і замежжа.

Пратакол аб намерах,

складзены ў выніку абмеркаваньня палітычнай сытуацыі і працэсу рэалізацыі дэмакратычных пераўтварэньняў на Беларусі, якое адбылося 2-га верасьня 1992 г. у штаб-кватэры Эўрапэйскай Народнай партыі ў Брусэлі паміж яе Генеральным сакратаром спадаром Томасам Янсанам і спадаром Андрэасам Гартманам, саветнікам Старшыні Эўрапэйскай Народнай партыі, з аднаго боку, і дэлегацыяй Беларускага Народнага Фронту «Адраджэньне» ў складзе Старшыні БНФ спадара Зянона Пазьняка, Намесьніка Старшыні— спадара Юрыя Хадыкі і сябра Сойму БНФ спадара Лявона Баршчэўскага, а таксама Старшыні-каардынатара Беларускай Хрысьціянска-Дэмакратычнай Злучнасьці спадара Пятра Сілкі з другога.

Абодва бакі, адзначыўшы неабходнасьць паскарэньня дэмакратычных рэформаў у краінах былога СССР, пагадзіліся ў тым, што для Рэспублікі Беларусі найбольш важным пытаньнем унутранага жыцьця ў правядзеньні дэмакратычных рэформаў, а таксама ва ўмацаваньні суверэнітэту беларускай дзяржавы зьяўляецца пасьпяховае завяршэньне кампаніі па правядзеньні рэферэндуму аб датэрміновых выбарах новага парламенту на аснове дэмакратычнага выбарчага закона і роспуску ў сувязі з гэтым дзеючага Вярхоўнага Савета. Было адзначана таксама, што існуючая ўлада з мэтай захаваньня нелегітымнымі сродкамі Вярхоўнага Савета і створанага ім ураду, чыніць перашкоды на шляху законнага волевыяўленьня насельніцтва Рэспублікі, што супярэчыць закону і парушае правы чалавека. Правядзеньне рэферэндуму аб даверы вышэйшаму заканадаўчаму органу, які быў выбраны на падставе недэмакратычнга закону ў часы панаваньня таталітарнай сістэмы, зьяўляецца спробай дэмакратычных сілаў дамагчыся карэннай перамены структураў улады мірнымі, канстытуцыйнымі сродкамі. Правядзеньне рэферэндуму на Беларусі мае вялікае значэньне для ўмацаваньня дэмакратычных нормаў жыцьця ва ўсіх краінах СНД.

У сувязі з адзначаным было прызнана неабходным прыкласьці агульныя намаганьні, каб:

1. Прыцягнуць увагу сусьветнай дэмакратычнай грамадзкасьці да рэферэндуму ў Беларусі.
2. Накіраваць групы прадстаўнікоў ад уплывовых міжнародных грамадзкіх арганізацыяў для назіраньня за захаваньнем правоў чалавека ў час правядзеньня рэферэндуму і магчымых дэмакратычных выбараў.
3. Распаўсюджваць інфармацыю аб гісторыі і культуры Беларусі і яе сучаснай палітыцы шляхам друкаваньня адпаведных матэрыялаў на эўрапэйскіх мовах, пашырэньня асабістых кантактаў паміж прадстаўнікамі дэмакратычнай грамадзкасьці краінаў Эўрапэйскай эканамічнай супольнасці і Рэспублікі Беларусі.
4. Разглядзець магчымасьць стварэньня ў Менску вячэрняга ўніверсытэту для падрыхтоўкі ў галіне паліталогіі і эканомікі прадстаўнікоў дэмакратычных арганізацыяў і партыяў Беларусі з улікам тэорыі і практыкі Інтэрнацыяналу Хрысьціянскай Дэмакратыі (ІДС).

Ад Эўрапэйскага Саюзу Хрысьціянаў-Дэмакратаў /Эўрапэйскай Народнай партыі
Генеральны сакратар
Томас ЯНСАН

Ад Беларускага Народнага Фронту «Адраджэньне»
Старшыня БНФ
Зянон ПАЗЬНЯК

Брусэль. 2 верасьня 1992 г.

ШТАТ НЬЮ-ДЖЭРЗІ
Бюро Губэрнатара Трэнтан

5 верасьня 1992 г.

Дарагія Сябры!

Я хацеў бы перадаць ад імя штату Нью-Джэрзі цёплыя прывітаньні кожнаму ўдзельніку 20-й штодвухгадовай Сустрэчы прадстаўнікоў Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня і Згуртаваньня Беларусаў Канады.

За прамінулыя гады беларуска-амэрыканская грамада пусьціла глыбокія карані ў Нью-Джэрзі. Апрача важнага ўдзелу ў прафэсійных і грамадзянскіх справах нашага штату, беларускія грамадзяне Нью-Джэрзі адзначыліся тым, што голасна выказвалі сваё падтрыманьне дэмакратычных вартасьцяў і правоў чалавека па цэлым сьвеце. Фактычна, амэрыканцы беларускага паходжаньня могуць вельмі ганарыцца ўсьведамленьнем, што іхныя намаганьні сталіся рухаючай сілай у аднаўленьні дэмакратыі на Беларусі. Я перакананы, што пры далейшай падтрымцы з боку беларускіх грамадзянаў, якія жывуць у Нью-Джэрзі і па цэлай Амэрыцы, Беларусь будзе расьці й багацець як горды член сям'і народаў.

Яшчэ раз, калі ласка, прыміце мае найлепшыя пажаданьні ўдалай сустрэчы. Вашыя дасягненьні—гэта крыніца пачуцьця гордасьці і натхненьня для ўсіх нас.

Шчыра ваш,
Джым ФЛЕРЫЕ,
Губэрнатар.

Рэзалюцыя

20-Й СУСТРЭЧЫ БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЙ АМЭРЫКІ Ў НЬЮ-БРАНСЬВІКУ. Н.-ДЖ., 5—7 ВЕРАСЬНЯ 1992 ГОДУ

Дваццатая сустрэча беларусаў Паўночнай Амэрыкі сьцьвярджае:

1. Дэмакратычны працэс на Беларусі ідзе штучна запавольненымі тэмпамі, спавальняючы рэформы і спрычыняючы эканамічны спад. Галоўная прычына гэтага замаруджваньня ў тым, што структура і склад Вярхоўнага Савету Рэспублікі Беларусь, які выбіраўся не як парлямант сувэрэннай дзяржавы, а як мясцовы орган часткі былой савецкай імпэрыі, не адпавядаюць насьпелым патрэбам мамэнту—інтэнсыўна распрацоўваць заканадаўства незалежнай дзяржавы і сачыць за яго выкананьнем.

Наяўнасьць сярод дэпутатаў Вярхоўнага Савету недэмакратычна абраных заканадаўцаў і такіх, якія займаюць адначасна адміністрацыйна-выканаўчыя пасады, ня толькі не дае аптымальных вынікаў, але пярэчыць самому прынцыпу дэмакратыі. Беларусь безадкладна патрабуе дэмакратычна абранага вышэйшага заканадаўчага органу, які працаваў бы толькі як парлямант, прафэсійна.

2. Вярхоўны Савет і Ўрад Беларусі мусілі б больш актыўна праводзіць палітыку незалежнай дзяржавы ў адпаведнасьці з Дэклярацыяй аб дзяржаўным сувэрэнітэце Рэспублікі і больш энэргічна спрыяць дэмакратызацыі ейнага палітычна-грамадзкага ладу; больш клапаціцца пра інтарэсы беларусаў замежжа, спрыяць вяртаньню на Бацькаўшчыну тых, хто апынуўся вонках Беларусі на абшарах былога СССР, што ў першую чаргу датычыць беларусаў-вайскоўцаў, якія знаходзяцца на чужыне і жадаюць служыць Беларусі.

Асаблівая ўвага павінна надавацца адраджэньню нацыянальнай культуры, адукацыі, беларускай мовы. Толькі на глебе нацыянальнай сьвядомасьці, у спалучэньні са справядліва аплочванай працай, можа адрадзіцца пачуцьцё грамадзянскай годнасьці, а разам зь ім пачуцьцё адказнасьці за якасьць арганізацыйнай і эканамічнай дзейнасьці, за якасьць прадукцыі працы.

3. Беларуская эміграцыя і ейныя нашчадкі ў Злучаных Штатах і ў Канадзе горача падтрымліваюць ідэю адраджэньня сувэрэннай і дэмакратычнай беларускай дзяржавы, перабудовы эканомікі Беларусі на прынцыпах вольнага рынку ды справу забясьпечаньня дэмакратычных свабодаў усім ейным грамадзянам бяз розьніцы на этнічнае паходжаньне ці сьветагляд. У сувязі з гэтым амэрыканскія і канадзкія грамадзяне беларускага паходжаньня выкарыстоўваюць свае кантакты і ўплывы, каб спрыяць адраджэньню вольнай Беларусі.

4. Апошнім часам аднак сілы старога ладу на Беларусі аднавілі кампанію ачарняньня маральных аўтарытэтаў беларускага нацыянальнага руху, у першую чаргу лідэраў беларускай вайсковасьці. За гэтай прапагандавай кампаніяй хаваецца намаганьне паслабіць фронт нацыянальна-дэмакратычных сілаў на Беларусі і падкасіць салідарнасьць зь імі беларускай эміграцыі.

5. Афіцыйныя колы Беларусі, у тым ліку Міністэрства замежных спраў, згуртаваньне беларусаў сьвету «Бацькаўшчына» і іншыя структуры, выступілі з прапановай правесьці ў 1993 годзе ў чэрвені—ліпені сусьветны зьезд («кангрэс») беларусаў. Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне і Згуртаваньне Беларусаў Канады падтрымваюць у прынцыпе гэтую насьпелую ідэю і ўдзел свой у ажыцьцяўленьні гэтага праекту абумоўліваюць далейшым ходам працэсу дэмакратызацыі на Беларусі і нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва.

6. Беларуская эміграцыя будзе і надалей сачыць ход падзеяў на Беларусі:

а) ці ня будзе замаруджвацца працэс нацыянальна-дзяржаўнага адраджэньня;

б) ці будзе выкананая воля вялікае колькасьці выбаршчыкаў, выказаная ў адпаведнасьці з законам аб рэфэрэндуме;

в) ці будзе дадзены парляманцкай апазыцыі і дэмакратычным партыям і рухам час на пэрыядычныя выступленьні ў рэспубліканскім радыё і на тэлебачаньні (як гэта робіцца ў дэмакратычным заходнім сьвеце);

г) ці будуць спыненыя перашкоды нармальнай дзейнасьці канструктыўнай апазіцыі БНФ у Вярхоўным Савеце;

д) ці будуць спыненыя неўдакумэнтаваныя абвінавачаньні беларускіх нацыянальных лідэраў.

7. Урад Беларусі мусіць зьмяніць сваю палітыку ў дачыненьні да забруджанае чарнобыльскай радыяцыяй тэрыторыі, узмацняючы праграму перасялення людзей, а не фінансаваньня іхнага там перабываньня, бо такое фінансаваньне прыцягвае жыхароў з чысьцейшых раёнаў Беларусі, вядучы да росту сьмяротнасьці і захворваньняў. Мы прапануем, каб Урад Беларусі рабіў большыя намаганьні запрасіць замежныя фірмы для наладжаньня вытворчасці мэдыкамэнтаў у Рэспубліцы, якіх вельмі патрабуе беларускае жыхарства.

8. Дваццатая сустрэча беларусаў Паўночнай Амэрыкі выказвае спадзяваньне, што справа расьследаваньня камуністычнага генацыду на Беларусі (Курапаты і ўсе іншыя злачынствы) ня будзе спыненая ды што памяць ахвяраў бальшавізму будзе ўшанаваная пабудовай адпаведнага мэмарыяльнага комплексу.

9. Адраджэньне рэлігіі на Беларусі павінна спрыяць адраджэньню беларускіх рэлігійных традыцыяў, беларускай мовы, культуры, духовасьці, а ня быць прыладаю палянізацыі, русыфікацыі ці іншай формы дэнацыяналізацыі беларусаў.

10. Для прысьпешаньня адраджэнскага і дэмакратычнага працэсу на Беларусі, для ўздыму эканомікі і матар'яльнага дабрабыту патрэбныя як мага шырэйшыя культурныя і дзелавыя сувязі паміж грамадзянамі Беларусі і грамадзянамі заходніх краін. Беларуская эміграцыя гатовая прыкласьці ўсе сілы, каб гэткія сувязі пашыраліся і замацоўваліся на агульнае дабро беларускага народу.

Жыве Беларусь!

Нью-Брансьвік, 6 верасня 1992 г.

Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне, Згуртаваньне беларусаў Канады.

Навіны

Працягваюцца пачатыя яшчэ летась археалагічныя раскопкі на месцы помніка беларускага дойлідства XVIII ст.—віцебскае Уваскрасенскае царквы. Нягледзячы на беспрацоўе ў горадзе, «Віцебскпраектрэстаўрацыя» адчувае недахоп рабочае сілы для раскопак.

* * *

У Вільні распачатае выданне новага беларускага штотыднёвіка «Вільня і край».

* * *

З'явілася выданне Беларускае Каталіцкае Грамады—часопіс «Хрысьціянская думка». Наклад 3 тыс. Кошт 25 рублёў. Адрас для карэспандэнцыі: 220029, Менск, вул. Багдановіча, 7а.

* * *

Выпушчана новая серыя значкоў-выяў гербаў старажытных паселішч Віцебшчыны: Сянна, Докшыц, Суража, Друі, Дзісны. Раней з'явіліся значкі з гербамі старажытных гарадоў Браслава, Віцебска, Гарадка, Дрысы, Копысі, Лепеля, Оршы, Пастаў, Полацка, Ушачаў.

* * *

Напрыканцы гэтага года ўпершыню ў нашай краіне распачынаецца выпуск паштовак, якія прысвечаны гісторыі беларускага войска.

* * *

У ліпеньска-жнівеньскім (392-м) нумары вядомае нью-ёрскае газеты «Беларус» надрукаваны артыкул «Шагалаўскі Віцебск» нашага карэспандэнта Ю. Сцяпанава.

* * *

У мінулым нумары мы змясцілі адбітак новай маркі Беларусі з выяваю дзяржаўнага герба. Апроч яе і аднačасова з ёю выпушчана марка, на якой намаляваны нацыянальны бел-чырвона-белы сцяг.

М. МАРУДАЎ.

Фронт не задаволены палкоўнікам

Віцебская Рада БНФ выразіла ў лісце да старшыні Віцебскага гарсавета сп. Федарчука свой пратэст дзеянням палкоўніка міліцыі Ільніцкага на пляцы Волі падчас прыняцця прысягі 8 верасня.

Наш карэспандэнт.

З. Пазьняк

Палітычная сітуацыя на Беларусі і пэрспектывы яе разьвіцьця

(ДАКЛАД ПРАЧЫТАНЫ ДЛЯ КІРАЎНІЦТВА І СУПРАЦОЎНІКАЎ НАТА, 3 ВЕРАСЬНЯ 1992 г., БРУСЭЛЬ)

Глыбокапаважаныя спадары.

Адраджэньне нашай суверэннай дзяржавы Беларусі на палітычнай карце сьвету стала магчымым пасьля краху камуністычнай сістэмы, зьяўляецца заканамерным вынікам барацьбы за свабоду і незалежнасьць, што прывяло да распаду Савецкага Саюзу. Сьвет ужо пасьпеў забыцца пра нашае існаваньне, тым больш, што зьмянілася гістарычная назва нашай тысячагадовай дзяржавы. Але мы жывём і адраджаем сваё нацыянальнае гістарычнае быцьцё. У X стагодзьдзі гэта была Полацкая зямля ці Полацкае княства, што аб'яднала старажытныя беларускія землі крывічоў і літвы, прыняло хрысьціянства ад грэкаў, мела сваю княскую дынастыю Рагвалодавічаў са сталіцай у горадзе Полацку. Да канца XIII стагодзьдзя ў выніку працягу аб'яднаньня земляў, барацьбы з крыжакамі, Кіеўскай Русьсю і татара-манголамі адбылася зьмена княскай дынастыі і ўтварылася Вялікае Княства Літоўскае—старажытная беларуска-літоўская феадальная дзяржава, у якую ўваходзілі ўсе беларускія землі, Жмудзь (перадваенная Летува) і да сярэдзіны XVI стагодзьдзя землі Украіны. Вялікае Княства Літоўскае, асабліва ў XV—XVI—першай палове XVII стагодзьдзяў яго існаваньня—гэта Залаты час беларускай культуры і дзяржаўнасьці. Беларуская мова была прызнаная дзяржаўнай мовай і ў XVI ст. замацаваная ў асноўным законе—Статуце Вялікага Княства Літоўскага—першай, фактычна, Канстытуцыі дзяржавы. З XIV стагодзьдзя беларускія гарады кіраваліся Магдэбургскім правам, у эпоху готыкі створаны велічныя замкі, рэнесанс і барока прынесьлі тонкую пекнату ў будаўніцтва храмаў і гарадоў, разьвіваліся цэхі і рамёствы, мастацтва і права, культура і дзяржаўнае будаўніцтва, пагрунтаванае на законах і феадальным праве, на свабодзе веравызнаньняў і незвычайнай да таго часу верацярпімасьці.

Вялікае Княства Літоўскае—гэта была наймагутнейшая дзяржава на ўсходзе Эўропы. Беларуская культура засьведчыла пра сябе сьвету не толькі замкамі, храмамі і вайсковым умельствам. У 1517 г. доктарам свабодных навук Францыскам Скарынай з Полацка былі выдадзеныя першыя друкаваныя беларускія кнігі—першыя сярод усходніх славянаў. У 1529, 1566 і 1588—выдаваўся Статут Вялікага Княства Літоўскага, збор законаў—помнік феадальнага беларускага права (а таксама і старажытнабеларускай кніжнай мовы), які паўзьдзейнічаў на разьвіццё прававай думкі свайго часу і законы іншых дзяржаў.

На працягу ўсёй 500-гадовай гісторыі існаваньня Вялікага Княства Літоўскага амаль палова часу—гэта бесперапынныя войны на ўсходзе з Масквой і пазьней з Расейскай імперыяй, якія вызначаліся і вынікалі галоўным чынам з геапалітычнае сытуацыі. Пастаянная пагроза з усходу прывяла да саюзу з Польшчай і стварэньня ў 1569 годзе канфедэратыўнай дзяржавы—Рэчы Паспалітай (г. зн. «Агульнай справы»). Гэтае ўтварэньне, аднак, аказалася нежыцьцяздольным і ў канцы XVIII ст. было разарванае паміж трыма імперыямі—Расейскай, Прускай і Аўстра-Венгерскай. Беларусь захапіла Расея.

Нацыянальна-вызваленчая барацьба беларускага народа працягвалася на працягу ўсяго XIX і пачатку XX стагодзьдзя. За гэты час адбылося пяць узброеных паўстаньняў супраць самадзяржаўя. Толькі ў 1918 г. была адноўлена дзяржаўнасьць і створана Беларуская Народная Рэспубліка (БНР) і 25 сакавіка гэтага ж года аб'яўлена яе незалежнасьць. Аднак у канцы 1918 года БНР была акупавана бальшавіцкім расейскім войскам. На невялікай частцы акупаванай тэрыторыі бальшавікі былі вымушаныя дазволіць стварэньне марыянеткавай Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі, пакінуўшы сабе велізарныя беларускія абшары на ўсходзе з гарадамі Смаленскам, Невелем, Бранскам, аж да Ржэва і Дарагабужа. Гэтыя адвечныя беларускія тэрыторыі не вернутыя Беларусі да сёньняшняга дня. Урад БНР на працягу ўсяго перыяду расейска-савецкай акупацыі існаваў у эміграцыі. Зараз знаходзіцца ў ЗША.

Гады акупацыі—гэта, перш за ўсё, палітыка этнацыда, асіміляцыі і генацыду, якая дасягнула асабліва жорсткіх і антычалавечых формаў у часы бальшавікоў. За перыяд ленінска-сталінскіх рэпрэсіяў на Беларусі была зьнішчана амаль трэць яе насельніцтва (каля трох мільёнаў), зьнішчаны помнікі гісторыі і культуры, спалены старажытныя кнігі, разрабаваныя нацыянальныя каштоўнасьці, сфальсіфікаваная нацыянальная гісторыя, зачынены беларускія школы, зьнішчана нацыянальная адукацыя. Ніколі яшчэ наш народ не выходзіў з гістарычнага катаклізму, з палітычнага небыцьця такім нацыянальна абяскроўленым. Але мы поўныя ўпэўненасьці і аптымізму. Паступова грамадства выздараўлівае. Мы зьберaглі вельмі важныя народныя якасьці: здольнасьць да працы, цярпімасьць, здаровы сэнс, прывязанасьць да Бацькаўшчыны, павагу да чалавечай асобы.

У жніўні 1991 года была разбурана ўлада КПСС. Беларусь замацавала сваю незалежнасьць у Канстытуцыі дзяржавы. Здавалася б перад Рэспублікай адчыніліся небывалыя пэрспектывы, якія Беларускі Народны Фронт сфармуляваў як вяртаньне нашага народа ў Эўропу, у сістэму эўрапэйскай цывілізацыі. Народны Фронт таксама прапанаваў парламенту вызначыць на пэрспектыву канстытуцыйны статус Беларусі як нейтральнай бяз'ядзернай дзяржавы. На наш погляд, для ўмацаваньня незалежнасьці неабходна было зрабіць наступныя пераўтварэньні: ажыцьцявіць рэформу ўлады (ліквідаваць саветы і перайсьці на муніцыпальную сістэму кіраваньня); ажыцьцявіць рэформу эканомікі на рыначнай аснове; адрадзіць нацыянальную культуру і нацыянальную сьвядомасьць; стварыць інстытуты дзяржаўнай незалежнасьці (нацыянальная валюта і фінансава-крэдытная сістэма, нацыянальная армія, мытная сістэма і межы, міжнародныя сувязі на ўзроўні пасольстваў). Практычна нічога гэтага за мінулы год незалежнасьці не ажыцьцёўлена, нягледзячы на адчайныя спробы дэпутацкай Апазіцыі БНФ паўзьдзейнічаць на палітыку Вярхоўнага Савета. Шмат якія задачы (напрыклад, стварэньне нацыянальнага войска) спрафаніраваныя, рэформы адкінутыя.

У чым жа прычына? Перш за усе, разгледзім сутнасьць пераменаў, што адбыліся ў былым СССР у жніўні 1991 г. Адбылося, на наш погляд, пераразьмеркаваньне ўлады паміж партыйнай і дзяржаўнай наменклатурай (бюракратыяй). Сістэма наменклатурнай улады ў Савецкім Саюзе складалася з двух узроўняў. Першы ўзровень нелегітымны—гэта рэальная ўлада КПСС і яе структураў. Другі ўзровень—квазілегітымны—гэта прымітыўная падстаўная ўлада Саветаў і іх выканаўчых органаў—шырма камуністычнай дыктатуры. Сюды ж належаць суд, пракуратура і дзяржаўныя прафсаюзы. Пасьля ліквідацыі КПСС, супроць якой быў накіраваны галоўны ўдар дэмакратычных сілаў, рэальная ўлада перайшла ў манапольнае валоданьне квазілегітымных органаў—Саветаў і іх выканаўчых інстытутаў, практычна не прыстасаваных да функцыянальнага ажыцьцяўленьня ўлады. Аднак і першы, і другі ўзровень улады ў СССР зьвязваліся адзінай уладнай «субстанцыяй»—камуністычнай наменклатурай. Наменклатура непадзельная. Пасьля ліквідацыі КПСС камуністычная наменклатура старых дзяржаўных структураў аўтаматычна атрымала манаполію на ўладу (дарэчы, кепска рэгуляваную законам). Гэтым тлумачыцца даволі лёгкая і ціхая сьмерць КПСС. Яна (сьмерць) структурна пераразьмеркавала ўладу камуністычнай наменклатуры, надала ёй «сьвецкі», г. зн. квазідэмакратычны, характар. Гэта як у прыпавесьці пра двухгаловага зьвера—адну галаву сьцялі, а зьвер жыве.

Калі ў іншых рэспубліках былога СССР у асяродзьдзі наменклатуры ўтварылася скрытая апазіцыя КПСС (тых, хто зразумелі выгады для сябе лозунга «улада саветам»), то на Беларусі камуністычная наменклатура аказалася непадзельнай у сваёй рэакцыйнасьці, антынароднасьці і адданасьці маскоўскаму партыйнаму камуністычнаму рэжыму. Тым не менш у жніўні 1991 года абвал адбыўся і тут, праўда, пад моцным і рашучым націскам парламенцкай Апазіцыі Народнага Фронту і дэмакратычных сілаў Беларусі. Беларуская наменклатурна-камуністычная Вандэя правалілася палітычна, але ўтрымала ў руках дзяржаўную ўладу.

Грунтоўных дэмакратычных пераўтварэньняў у сістэме ўлады на Беларусі не адбылося. Разбурана толькі структура КПСС, яе ідэалагічны кантроль над грамадзтвам. Палітыка наменклатуры засталася такой, як і была—адносіны да дзяржаўнай улады як да сваёй прыватнай уласнасьці. Аднак паводзіны наменклатуры перамяніліся. Калі раней сіла ўлады наменклатурнай бюракратыі выяўлялася ў існаваньні асаблівай партыйнай арганізацыі таталітарысцкага зьместу, то цяпер, са стратай партыйных структураў і партыйнага кантролю, улада наменклатуры пачала губляць універсальны характар. Адміністраваньне не дасягае мэты. У гэтых умовах наменклатурная камуністычная бюракратыя ўбачыла грунт сваёй улады ва ўласнасьці, у манаполіі на вытворчасьць і ў цэлым на эканоміку. На Беларусі зараз адбываецца пераразьмеркаваньне дзяржаўнай уласнасьці ў прыватную ўласнасьць бюракратычнай наменклатуры. Альбо, кажучы бытавой мовай, адбываецца раскраданьне бюракратыяй дзяржаўнай уласнасьці незаконнымі і карпаратыўнымі (на аснове антыдзяржаўных законаў) метадамі. Менавіта таму і не ажыцьцяўляюцца рыначныя рэформы эканомікі, павольна зьяўляюцца дэмакратычныя законы, сабатуюцца ўжо прынятыя дэмакратычныя палажэньні. Стварающца ўмовы і прымаюцца адпаведныя заканадаўчыя акты, спрыяльныя для наменклатурнага пераразьмеркаваньня дзяржаўнай уласнасьці, трапна названай у грамадзтве «прыхватызацыяй».

«Прыхватызацыя» выклікае рэзка негатыўную ацэнку ў народзе, бо людзі разумеюць, што іх зноў бессаромна абкрадваюць. Усе канструктыўныя спробы парламенцкай Апазіцыі БНФ прымусіць Вярхоўны Савет прыступіць да рэальных рэформаў эканомікі і ўласнасьці ў інтарэсах народа і дзяржавы не далі адчувальных вынікаў.

Трэба адзначыць, што ў Вярхоўным Савеце Беларусі, выбраным на аснове антыдэмакратычнага закону ў часы панаваньня камуністычнага рэжыму, 86 працэнтаў дэпутатаў—гэта былыя камуністы і прадстаўнікі камуністычнай наменклатуры, прытым амаль усе яны цяпер пастаянна працуюць у выканаўчых органах улады, пачынаючы ад ураду, міністэрстваў і канчаючы раённымі саветамі, выканкамамі, органамі МУС, КДБ, пракуратуры.

Неабходна растлумачыць таксама, што камуністычная наменклатура ўлады на Беларусі характарызавалася незвычайнай коснасьцю і кансерватызмам, залежнасьцю ад ідэалогіі Масквы і нацыянальным нігілізмам, гэта значыць усеагульным непрыняцьцем культурных нацыянальных каштоўнасьцяў уласнага народу, нянавісьцю да беларускай мовы, ад якой камуністы адмовіліся, непрыняцьцем незалежнасьці Беларусі. Усе гэтыя комплексы, сфармаваныя раней пад узьдзеяньнем інтэрнацыянальна-русіфікатарскай палітыкі КПСС, засталіся і цяпер з рэдкім выключэньнем амаль у нязьменным выглядзе. Адсюль непасьлядоўнасьць і супярэчлівасьць у дзеяньнях Вярхоўнага Савета, гамаваньне дэмакратычных рэформаў, сабатаваньне станаўленьня нацыянальнай беларускай дзяржавы. Каб зьмяніць становішча, парламенцкая Апазіцыя Народнага Фронту распрацавала і прапанавала некалькі дзесяткаў праектаў законаў на дэмакратычнай аснове. Практычна ўсе яны (нават праект закона аб барацьбе з карупцыяй і арганізаванай злачыннасьцю), за выключэньнем некаторых палажэньняў, былі адкінуты, а тыя, што ў асноўным прынятыя (напрыклад, Закон аб грамадзянстве), фактычна не дзейнічаюць і сабатуюцца выканаўчай уладай. Асабліва адмоўна адбіваецца на разьвіцьці дзяржавы непрыняцьце законапраекта аб прыватнай уласнасьці на зямлю. Без гэтага закона размовы пра рэформы, пра цэны на прадукты, замежныя капіталаўкладаньні, інвестыцыі ў беларускую эканоміку, зьяўляюцца пустым гукам. Тым не менш, кіруючая камуністычная наменклатура, маючы эканамічную і палітычную базу ў калгаснай вёсцы, не ідзе на дэмакратычнае рынкавае вырашэньне зямельнага пытаньня.

Цяперашняе наменклатурна-камуністычнае кіраўніцтва Беларусі не вырашыла і не спрабавала вырашыць ніводнай неабходнай праблемы нацыянальнага разьвіцьця, лічачы за лепшае пасіўна плесьціся ў рэчышчы разбуральнай палітыкі Расеі, чым прыкладваць намаганьні па стварэньні, скажам, сваёй фінансава-крэдытнай сістэмы, нацыянальнай валюты, пошуку дадатковых пастаўшчыкоў энергарэсурсаў, стварэньні праграмаў эканоміі і альтэрнатыўных крыніцаў энергіі і г. д. І гэта пры ўсім пры тым, што Беларусь—адна з найбольш разьвітых у эканамічным дачыненьні дзяржава ў шэрагу рэспублік былога СССР, з навукаёмістай разнабаковай вытворчасьцю, з даволі высокім узроўнем сельскай гаспадаркі (параўнаўча, вядома), зь вялікім навуковым і інтэлектуальным патэнцыялам, з багатымі запасамі вытворчай сыравіны, з грамадзкай стабільнасьцю.

Прывязваючы Беларусь да абвальнага эканамічнага працэсу разбурэньня, што адбываецца ў Расеі, беларуская кампрадорская наменклатура прымушае нашу дзяржаву страчваць свае перавагі, губляць сваю свабоду, пэрспектыву ўмацаваньня незалежнасьці, робіць бессэнсоўнай народную працу, бо вынікамі яе народ не карыстаецца, бяднеючы з кожным днём.

Такія дзіўныя, на першы погляд, паводзіны тлумачацца адсутнасьцю ў цяперашняга наменклатурна-камуністычнага кіраўніцтва Беларусі яснай канцэпцыі разьвіцьця незалежнай дзяржавы, правінцыяльнасьцю, ці неразьвітасьцю дзяржаўнага мысьленьня. Палітыка, накіраваная на прыватнае ўзбагачэньне наменклатурнай бюракратыі пры дапамозе ўлады, на карпаратыўны падзел і прыватнае прысваеньне дзяржаўнай уласнасьці, на задушэньне адраджэньня нацыянальнай сьвядомасьці і нацыянальнай культуры, супярэчыць імкненьням народа і нацыянальным інтарэсам Беларусі.

Выхадам з такога становішча, якое не можа працягвацца доўга, могуць стаць нечарговыя, дэмакратычныя выбары новага парламента Беларусі. У канцы сьнежня 1991 года парламенцкая Апазіцыя Беларускага Народнага Фронту выступіла з ініцыятывай правядзеньня ўсебеларускага рэферэндуму аб роспуску існуючага Вярхоўнага Савета і аб дэмакратычных выбарах пастаяннага парламента (Сойма) на аснове дэмакратычнага выбарчага закона, распрацаванага БНФ. Для правядзеньня рэферэндуму створаны блок «Рэферэндум» з усіх дэмакратычных рухаў, партыяў і арганізацыяў. Да 12 красавіка 1992 года ініцыятыўная група рэферэндуму, дзейнічаючы строга па закону і пераадольваючы моцнае супраціўленьне ўлады на месцах, сабрала 442 тысячы подпісаў (неабходна 350 тыс.) і перадала іх у Цэнтральную камі-

(Заканчэнне на 4-й і 5-й стар.).

ПРЫТУЛЮСЯ ДА

А куды падацца рускамоўнаму беларусу?

Мне здаецца, што зараз, праз 2 гады пасля прыняцця «Дэкларацыі аб суверэнітэце» і праз год пасля абвяшчэння Незалежнасці, мы зноў апынуліся перад выбарам, які вызначыць, ці здольныя мы надалей існаваць у свеце як народ. Былыя «інтэрнацыяналісты» (цяпер часта «дэмакраты» ці «саборныя славяне») зноў усчынаюць гаворку аб «паспешлівасці» у правядзенні беларусізацыі, а то і аб яе «шкоднасці». Спасылаюцца пры гэтым на сучаснае бядотнае становішча беларускай мовы, на пагарду да яе саміх беларусаў, дабіваюцца замацавання гэтага становішча шляхам надання дзяржаўнасці расейскай мове, а намаганні па пашырэнні ўжытку беларускай мовы ва ўсіх галінах жыцця грамадства і дзяржавы называюць бальшавізмам, які «парушае натуральнае развіццё грамадства». З пункту гледжання гэтых дзеячоў справа выглядае так, быццам беларуская мова памірае ў выніку адвольнага, заканамернага і натуральнага працэсу, а сучаснае яе становішча ўяўляецца ім цалкам заканамерным і нармальным. Таму сфармуляваць праблему можна наступным чынам: альбо знікненне беларускай мовы—гэта цалкам натуральны працэс, і тады намагацца яе адрадзіць—пустая трата сіл, альбо цяперашняе становішча беларускай мовы—вынік шматгадовай гвалтоўнай палітыкі паланізацыі і русіфікацыі, якую па чарзе перадавалі адно аднаму асімілятары з Усходу і Захаду.

Як раз апошняе пацвярджаецца гістарычнымі фактамі. Пісалася пра гэта шмат, але варта прыгадаць некаторыя моманты. Па далучэнні Беларусі да Расійскай імперыі працягвалася і нават узмацнілася паланізацыя. Спахапіўшыся пасля трох паўстанняў (1794, 1830, 1863), расейскія ўлады ўзяліся за русіфікацыю. Адметную ролю тут адыграў М. М. Мураўёў, генерал-губернатар «Северо-Западного края» у 1863—1865 г.г., добра вядомы як «вешальнік». У спецыяльнай праграме «умиротворения края», якая была ўхвалена царом у красавіку 1864 г. і з таго часу няўхільна выконвалася самім Мураўёвым і яго паслядоўнікамі, ён пісаў: «... 2, устроить и по возможности возвысить достоинство православного духовенства, для чего Ваше императорское величество соизволили приказать отпускать ежегодно по 400 тысяч рублей на добавочное содержание... 3) заняться устройством православных храмов, для чего я испрашивал еще 500 тысяч рублей в добавок к расходу, производимому мною из контрибуционных сумм (кантрыбуцыі накладаліся на ўдзельнікаў паўстання 1863—1864 г.г.; на тыя грошы пачалі будавацца так званыя «мураўёўкі»—цэрквы псеўдарускага стылю, з «цыбулінамі», нехарактэрнымі для беларускай архітэктурнай традыцыі,—па ўсёй Беларусі ў вялікай колькасці, у тым ліку і на Віцебшчыне.—В. С.)—на что и последовало впоследствии разрешение; 4) умножить по возможности число русских школ, как между христианами, так и евреями, дабы русская речь была всюду господствующею, как и подобает быть в русском крае; ...7) водворить на прочных основаниях русский элемент в крае, для чего поселять русских крестьян на конфискованных за мятеж землях и приглашать русских к покупке имений в том крае с предоставлением им льгот на основании составленных в министерстве государственных имуществ и высочайше одобренных Вашим императорским величеством правил с новыми добавлениями о наделении русских чиновников участками до пятисот десятин и более, с рассрочкою уплаты денег в известный период времени, дабы тем самым улучшить быт русских деятелей в могущих быть там земских собраниях; 8) для будущего прочного обеспечения власти русского правительства замещать постепенно и постоянно все главные должности, в особенности же полицейские и соприкасающиеся непосредственно с народом, лицами русскими, вызванными из сердца империи. Для поощрения же русских деятелей Вашему императорскому величеству благоугодно было разрешить им прибавку 50% к содержанию».

Адзін гэты дакумент выразна паказвае сродкі русіфікацыі, якімі сталі царква, школа і каланізацыя шляхам перасялення, асабліва начальства.

Яшчэ ў 1842 г. былі ўстаноўлены льготы для купцоў і прамыслоўцаў на Беларусі—яны вызваляліся на 15 год ад падаткаў і службы ў войску. А яшчэ раней, на пачатку XIX ст., расейскімі ўладамі было ажыццёўлена гвалтоўнае перасяленне цэлага народа: усе яўрэі ў межах «черты оседлости» (г. зн. на Беларусі і Украіне) з вёскі менш чым за 30 год былі перасeлены ў гарады. Напэўна, пры гэтым ставіліся і нейкія іншыя мэты, але ў выніку ўжо ў пачатку XX ст. вядомы дзеяч яўрэйскага нацыянальнага адраджэння Уладзімір (Зееў) Жабацінскі з горыччу адзначаў: «Уже и теперь евреи во многих городах «черты оседлости», где великорусского населения нет, являются единственными, так сказать, представителями русской культуры, т. е. говоря точнее, единолично русифицируют край». Адплацілі ім тым, што пры падаўленні першай дэмакратычнай рэвалюцыі 1905—1907 г.г. расейскія ўлады шырока выкарыстоўвалі арганізаваныя паліцыяй антысеміцкія пагромы пад лозунгам «абароны рускага цара і рускага народа».

Таксама ж і кананізаваны расейскімі «патрыётамі» П. А. Сталыпін, абвясціўшы лозунг «Россия для русских», увёў на Заходняй Беларусі і Украіне земствы такім чынам, каб надаць тады яшчэ нешматлікім расейскім памешчыкам—чыноўнікам пануючую ролю ў вышэйшым і мясцовым кіраванні.

Асобае значэнне надавалася школе. Паплечнік Мураўёва, кіраўнік Віленскай навучальнай акругі Карнілаў сфармуляваў гэта так: «Русское образование сильнее русского штыка». Цікава, што сваю таленавітую руку да справы русіфікацыі прыклаў і «неистовый Виссарион»—В. Бялінскі. Спадзеючыся ўладкавацца працаваць настаўнікам на Беларусі, ён выклаў свае меркаванні наконт больш паспяховых метадаў русіфікацыі ў сваіх нататках, адрасаваных кіраўніку навучальнай акругі. На працу яго не ўзялі, але ідэі шырока скарысталі.

Ну і вядома, пасля захопу ўлады бальшавікамі (за выключэннем кароткага перыяду другой паловы 20-х гг.) пачалося проста фізічнае вынішчэнне носьбітаў беларускай мовы, пасля чаго мы павінны былі канчаткова «зліцца».

Колькі ж гвалту і грошай спатрэбілася, каб дапамагчы «вымирающему наречию» памерці! А каб тыя грошы ды на гаспадарку! Дзіва, што пасля ўсяго гэтага беларуская

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

Палітычная сітуацыя на Беларусі

сію па рэферэндуму, якая праверыўшы, прызнала правільнасьць і законнасьць сабраных подпісаў і дала пра гэта сваё Заключэньне ў Вярхоўны Савет. Тым самым, згодна з Законам, рашэньне аб правядзеньні абавязковага рэферэндуму па зацьверджаным пытаньні прынятае. Прэзідыум Вярхоўнага Савета павінен быў у месячны тэрмін склікаць сесію Вярхоўнага Савета, якая, згодна з Законам, прызначае дату правядзеньня рэферэндуму.

Варта адзначыць, што рэферэндум на Беларусі—гэта будзе першы дэмакратычны рэферэндум на тэрыторыі былога СССР, арганізаваны па ініцыятыве зьнізу. Усе рэферэндумы, што праходзілі на былых савецкіх абшарах раней, зыходзілі ад кіруючых структураў дзяржавы.

Аднак прайшло ўжо больш чым чатыры месяцы з моманту прыняцьця рашэньня аб правядзеньні рэферэндуму, а Вярхоўны Савет так і не сабраўся. У красавіку, спыніўшы разгляд законапраектаў, сесія была раптоўна перапынена. Вярхоўны Савет, фактычна, самараспусціўся на нявызначаны тэрмін. Такія своеасаблівыя паводзіны тлумачацца боязьзю рэферэндуму і таму нежаданьнем зьбірацца на сесію, бо тады прыйдзецца прызначыць дату правядзеньня рэферэндуму. Тым часам эканоміка ў цяжкім стане, узрастаюць цэны, не хапае асноўных эканамічных законаў, а Вярхоўны Савет вось ужо хутка паўгода ў вольным самароспуску.

Мы бачым у такіх несур'ёзных дзеяньнях (ці, дакладней, у бязьдзеяньні) Вярхоўнага Савета нежаданьне выконваць закон і грубае парушэньне правоў чалавека, у прыватнасьці правоў тых 442 тысячаў выбаршчыкаў, якія паставілі свае подпісы за правядзеньне рэферэндуму.

Цяпер усе паводзіны кіручай посткамуністычнай наменклатуры на Беларусі вызначаюцца рэферэндумам. Вярхоўны Савет самаўхіліўся ад палітыкі, даўшы свабоду дзеяньняў наменклатурнаму ўраду (сфармаванаму, дарэчы, яшчэ ЦК КПБ—КПСС). Урад ужо зрабіў шэраг абарончых захадаў, разьлічаных на магчымае паражэньне наменклатуры на рэферэндуме і на выбарах. Перш за ўсё, урад узяў у свае рукі сродкі масавай інфармацыі агульнанацыянальнага значэньня, амаль увесь перыядычны друк. Урад зрабіў сябе заснавальнікам гэтых выданьняў і ўтрымлівае іх за «свой», як ён мяркуе, кошт, забіраючы сродкі з дзяржаўнага бюджэту, дэфіцыт якога даўно перайшоў за крытычную рысу. Усё гэта выглядае даволі дзіўна і для чалавека, выхаванага на традыцыях дэмакратыі, магчыма, здаецца тэатрам абсурду.

Урад рэарганізаваў сваю структуру па ўзору ЦК КПСС, стварыў адзьдзелы, што фактычна назіраюць і кіруюць міністэрствамі, сродкамі інфармацыі, войскам і т. п. У прыватнасьці, пакрываецца небывалая карупцыя ў былой савецкай арміі, што перайшла пад юрысдыкцыю Беларусі. З войска, якое фармальна лічыцца беларускім, метадычна і мэтанакіравана звальняюць афіцэраў беларускай нацыянальнасьці, санкцыянуецца праследаваньне афіцэраў-беларусаў за патрыятызм, за любоў да Бацькаўшчыны, за размову па-беларуску. Савецкая ваенна-партыйная машына сьвядома забараняла афіцэрам-беларусам служыць на Беларусі. Прадстаўнікоў іншых нацыянальнасьцяў (асабліва рускіх) наадварот прысылалі на Беларусь. У выніку амаль 40 тысячаў афіцэраў-беларусаў апынуліся ў Расейскай Федэрацыі і іншых дзяржавах і толькі 5 тысячаў на Беларусі (г. зн. менш 18 працэнтаў). Іх якраз і хочуць выгнаць у запас. Афіцэры, што засталіся за мяжой Беларусі, ніяк не могуць вярнуцца на Бацькаўшчыну ў беларускае войска. Ім ствараюць усялякія бюракратычныя перашкоды менавіта тут, у Беларусі. Урад і ваенная наменклатура хочуць стварыць з войска чужую нашым нацыянальным інтарэсам аднародную структуру, па-першае, каб зручней распрадаць, выкарыстаць і прыватызаваць ваенную маёмасьць, па-другое, каб у выпадку паражэньня на выбарах выкарыстаць неканстытуцыйныя сродкі для захаваньня сваёй улады. Гэта, вядома, утапічныя «пражэкты», уласьцівыя ўзроўню думаньня былых савецкіх ваенных чыноўнікаў, але, тым не менш, такія «пражэкты» выказваюцца былымі «палітрукамі».

Пасьля прыняцьця рашэньня аб правядзеньні рэферэндуму наменклатурны ўрад Беларусі зрабіў рэзкі паварот у бок Расеі, адкрыта адкідаючы нацыянальныя інтарэсы беларускай дзяржавы. 20 ліпеня 1992 г. у Маскве былі падпісаны Пратакол спатканьня ўрадавых дэлегацыяў Расеі і Беларусі, Дагавор аб каардынацыі дзейнасьці ў ваеннай галіне, Пагадненьне аб стратэгічных сілах, часова разьмешчаных на тэрыторыі Рэспублікі Беларусі і іншыя дакументы, згодна зь якімі Беларусь зьбіраецца мець «адзіную грашовую сістэму» з Расеяй на аснове расейскага рубля. Відавочна, няма патрэбы тлумачыць, што такое рашэньне ў існуючым становішчы было б раўназначна страце суверэнітэту, нацыянальнай капітуляцыі. Тады ўсялякія эканамічныя рэформы на Беларусі губляюць сэнс. Беларускі народ зь іх нічога не скарыстае.

Асабліва абсурдныя і для многіх нечаканыя пагадненьні ў ваеннай галіне. Яны супярэчаць прынцыпам незалежнай дзяржавы. Згодна з гэтымі ненармальнымі пагадненьнямі ўсе стратэгічныя войскі на тэрыторыі Беларусі пераходзяць пад юрысдыкцыю Расеі, але пры гэтым Беларусь не атрымлівае ні капейкі за арэнду тэрыторыі, палігонаў, аэрадромаў і г. д. Увесь рух вайсковага расейскага транспарту будзе адбывацца на бясплатнай аснове пры поўнай адсутнасьці кантролю за перамяшчэньнем расейскіх войскаў з боку беларускай дзяржавы; сацыяльна-бытавое забесьпячэньне расейскіх ваеннаслужачых бярэ на сябе беларускі бок. Фінансаваньне свайго войска на Беларусі будзе, вядома, ажыцьцяўляць Расея і, вядома ж, пустымі інфляцыйнымі рублямі, а напаўняць гэтыя пустыя рублі таварам (па сутнасьці, паперу) вымушана Рэспубліка Беларусь. Расея будзе ажыцьцяўляць поўны кантроль над абароннай вытворчасьцю Беларусі. Самае дзівоснае ў гэтых арыгінальных пагадненьнях тое, што грамадзяне Беларусі будуць рэкрутаваныя служыць у армію чужой дзяржавы і прымаць прысягу не Беларусі. (Згодна з Законам аб грамадзянстве такія ваеннаслужачыя аўтаматычна пазбаўляюць сябе грамадзянства Беларусі). Расейскае войска застаецца на тэрыторыі беларускай дзяржавы не два гады, як адзначалася ў ранейшых дакументах СНД, а сем гадоў, што абсалютна нічым не абгрунтавана, акрамя як экспансіяніcцкімі намерамі расейскага кіраўніцтва. У гэтых пагадненьнях лёгка прададзеныя нацыянальныя інтарэсы Беларусі, парушаныя дагаворы СНД. І што даволі сымптаматычна—гэтыя пагадненьні ўрад падпісаў без папярэдніх палітычных кансультацыяў з Вярхоўным Саветам.

Паўстае пытаньне, чаму такія пагадненьні сталі магчымымі. Галоўная прычына—ізноў рэферэндум. У выпадку

РОДНАЙ МАЦІ-МОВЫ

мова дажыла да нашых дзён!

А цяпер зноў з Усходу плыве на нас густы трупны смурод антысемітызму, са звычайнай побытавай ксенафобіі ўзведзенага некаторымі расейскімі дзеячамі ў ранг палітычнага курса. Заходзячыся ад крыку пра «жыдамасонства», ідэолагі расейскага імперыялізму разлічваюць пасеяць у свядомасці беларусаў ідэю «славянскай еднасці» перад пагрозай «сусветнай жыдамасонскай змовы», а на самой справе прымусіць беларусаў ужо не толькі саромецца, як раней, а баяцца сваёй беларускасці. І невыпадкова тут яднанне расейскіх шавіністаў з камуністамі. Не «инородцы», а лепшыя расейскія філосафы гаварылі пра тое, што крыніцай расейскага камунізму ва ўсёй ягонай дэспатычнасці і крыважэрнасці з'яўляецца расейская нацыянальная самасвядомасць і расейская нацыянальная традыцыя. Расія аддала камунізму свой месіянізм, і толькі ў Расіі камунізм набыў усе свае савецкія асаблівасці, а потым паступова распоўзся спачатку ў межах былой імперыі, а затым і далей па традыцыйных напрамках расейскай знешняй палітыкі. Хто ж каму болей дапамог: расейскі імперыялізм расейскаму камунізму ці наадварот? Недарэмна ж яны зноў паядналіся і ў Расіі, і ў нас, у незалежнай Беларусі.

Расія сама спрабуе зараз вызваліцца ад цяжару векавога дэспатызму, абапіраючыся на тыя элементы народаўпраўства, якія былі ў яе гісторыі. Але ў кожнага народа свая дарога з рабства. У нас жа традыцыі народаправства і законнасці шмат глыбейшыя і багацейшыя, чым у Расіі. Засвоіць, ажывіць свае нацыянальныя дзяржаўныя традыцыі (а традыцыя—гэта падмурак дзяржаўнага ладу) мы можам толькі праз адраджэнне нацыянальнага светапогляду, праз адраджэнне мовы. Без гэтага ўсе набыткі беларускай гісторыі ў галіне дзяржаўнага ладу і права застануцца для нас чужымі, як чужымі з'яўляліся для выхаваных савецкай школай беларусаў вялікія князі літоўскія, «цемрашалы» Францішак Скарына і Ефрасіння Полацкая, словы «сойм», «магістрат», «рада», герб «Пагоня» і бел-чырвона-белы сцяг. Без гэтага нас зноў «далучаць», і далейшы шлях нашага развіцця будзе зноў вызначацца чыста расейскімі асаблівасцямі: доўгі застой, які прыводзіць краіну да крызісу, а потым рэвалюцыя зверху з «подстёгиванием» народа пры дапамозе жорсткіх масавых рэпрэсій, якія ўжо ўвасобіліся ў ланцугу Іван Жахлівы—Пётр Першы—Сталыпін—Сталін.

Нам жа няма патрэбы ісці гэтым шляхам. Хопіць нам і тых пакут, якія перанёс наш народ за 200 гадоў. Здаецца, ніколі да далучэння да Расіі не прыносіла ўлада такіх страт сваім падданым...

Ідэалам жа расейскіх шавіністаў на нашай зямлі з'яўляецца (і не можа не з'яўляцца, бо іначай што ім рабіць на Беларусі?) менавіта

(Заканчэнне на 7-й стар.).

Засталося менш года

Два гады мінулі з моманту ўступлення у сілу Закона аб мовах у нашай краіне. Што ж зроблена за гэты час у Віцебску дый вобласці?

Справа беларусізацыі ў горадзе рухаецца марудліва й цяжка, калі не сказаць пакутліва.

Артыкул 28 «Мова ў сферы культуры» фактычна абмінаецца пры працы ўстановамі культуры. Амаль нідзе няма афіш, аб'яў на роднай мове большасці віцяблян, толькі адзінкавыя імпрэзы вядуцца па-беларуску. Выставы, за рэдкім выключэннем аформлены не на дзяржаўнай мове. Мала прапагандуецца нацыянальная культура, мова і літаратура на ёй.

Сродкі масавай інфармацыі, якія належаць Саветам і фундуюцца ўладамі, таксама не прытрымліваюцца артыкула 29 згаданага закона. На Віцебшчыне не існуе ніводнай цалкам беларускамоўнай абласной газеты, у Віцебску няма гарадскога беларускамоўнага выдання Саветаў. Не вельмі шануюць беларушчыну і газеты райсаветаў, часам друкуючы асобныя артыкулы на мове іншае дзяржавы. Дзесяцігоддзямі яны выходзілі на адной мове, а зараз пацеху страчваюць свой беларускамоўны статус.

Афіцыйныя аб'явы, паведамленні, і рэклама робяцца амаль выключна на рускай мове. Такім чынам, арт. 31 не выконваецца большасцю арганізацый, у тым ліку і дзяржаўных. Віцебскія афіцыйныя сродкі масавай інфармацыі практычна не дапамагаюць рэкламным заказчыкам перакладаць тэксты на дзяржаўную мову.

Да ўвядзення палажэнняў згаданых артыкулаў ва ўсе сферы грамадскага жыцця засталося менш года. Калі ж дагэтуль за два гады не зроблена нават паловы неабходнага, то ці паспеюць афіцыйныя структуры, прадпрыемствы, арганізацыі выканаць гэтыя тры артыкулы за 11 месяцаў?

Ажыццяўленне артыкула 33-га не патрабуе ніякага тэрміну: ён аўтаматычна ўступіў у дзеянне больш двух гадоў назад. Аднак і тут амаль не скранулася справа з мейсца ў нашых уладаў, прадпрыемстваў, устаноў. І калі нешта робіцца, то з яўным нежаданнем дакладана прытрымліваецца літары закона. Напрыклад, пасля ўвядзення Закона аб мовах на віцебскай вуліцы Пакроўскай на шыльдах выконваюцца надпісы на рускай мове зверху, а на дзяржаўнай—знізу. На будынку філармоніі рускамоўная частка шыльды змешчана злева, а беларускамоўная—з правага боку. На некаторых установах новыя шыльды выконваюцца толькі з тэкстам на рускай мове.

Напрыклад, так адносна нядаўна зроблена на будынках РБУ-1 гарадскога падраднага рамонтна-будаўнічага трэста і арэнднага прадпрыемства «Віцебскі гарпрамгандаль». Дарэчы, на апошнім раней віселі двухмоўныя шыльды.

Прыклады можна доўжыць і доўжыць. Але вось цікава: якія думкі ўзнікаюць пра выкананне дзяржаўнага Закона аб мовах у пракуратурах вобласці і раёнаў Віцебска?

С. НАДЗЕЖДЗІН.

Беларускі друк— да вашых паслуг!

Калі Вы хочаце чытаць незалежнае выданне, калі Вас цікавіць аб'ектыўная інфармацыя ды крытычныя каментары—падпісвайцеся на газету «СВАБОДА».

З новага 1993 года яна будзе выходзіць штотыднёва. Падпісацца на «Свабоду» можна ў любым аддзяленні «Белсаюздруку» ці аддзяленні паштовае сувязі. Кошт падпіскі на паўгода 39 руб

Падпісны індэкс: 63887. Адрас для карэспандэнцыі: 220029 г. Менск, вул М. Багдановіча, 7а.

АД РЭДАКЦЫІ: У наступным нумары газета мяркуе працягнуць разгляд праблемаў, звязаных з нацыянальным Адраджэннем, і, у прыватнасці, з выкананнем Закона аб мовах кіраўнічымі асобамі Віцебска.

І пэрспектывы яе разьвіцьця

паражэньня на рэферэндуме і на выбарах беларуская посткамуністычная наменклатура спадзяецца на ўмяшаньне і падтрымку чужой дзяржавы.

Магу з поўнай упэўненасьцю сказаць, што тыя, хто захочуць ужыць радыкальныя сродкі супраць Беларусі, пацерпяць поўны крах, які можа стаць канцом Расейскай імперыі. Мы—народ іншай культуры, які ўмее захоўваць мір і цаніць чалавечую асобу.

Палажэньні маскоўскіх дакументаў ад 20 ліпеня выгадныя толькі Расеі. Нам вядома, што галоўны геапалітычны інтарэс на захадзе СНД для расейскай імперыялістычнай палітыкі ўяўляе Беларусь. Расея глядзіць на нашу тэрыторыю як на калідор і дзьверы ў Эўропу, як на стратэгічны плацдарм для захаваньня пазіцыяў у сьвеце, для узьдзеяньня на Польшчу, на Украіну, на Захад. Расея праводзіла і праводзіць імперскую палітыку, што вынікае зь яе імперскай структуры. Не трэба ілюзіяў—ідэалагічныя і палітычныя шаблоны ў дзеяньнях гэтай жабрацкай, сьмяротна хворай звышдзяржавы, усталяванай на багатых землях, стваралiся стагодзьдзямі і не зьмяніліся па сёньняшні дзень. Акрамя дэзінтэграцыі ў гэтай штучнай краіны няма дэмакратычнай пэрспектывы. Яна абсалютна не зацікаўленая ў існаваньні незалежнай беларускай дзяржавы і ніколі не будзе спрыяць нашаму суверэнітэту.

Тым часам палітыка Расеі і іншых сумежных дзяржаваў паказвае, што СНД як часовае, штучнае, пераходнае ўтварэньне ўжо вычарпала свае палітычныя магчымасьці, і для Беларусі цяпер няма ніякой неабходнасьці зьвязываць сябе дагаворам з так званай Садружнасьцю Незалежных Дзяржаваў. Як паказала практыка, пэрспектыву маюць двухбаковыя дзяржаўныя пагадненьні. Мы не адмаўляем, аднак, магчымасьці стварэньня больш натуральнай садружнасьці новых дзяржаваў, што разьмешчаныя паміж Балтыйскім і Чорным марамі і блізкія па сваёй гісторыі, культуры, узроўню разьвіцьця эканомікі.

Цяпер некалькі слоў пра расстаноўку палітычных сілаў на Беларусі і палітыку Народнага Фронта. На Беларусі існуе сем асноўных палітычных партыяў і рухаў. Гэта, перш за ўсё, Беларускі Народны Фронт, потым Аб'яднаная дэмакратычная партыя, Сацыял-дэмакратычная грамада, Хрысьціянска-дэмакратычная злучнасьць, Сялянская партыя, Нацыянал-дэмакратычная партыя і Партыя камуністаў Беларусі. У апошні час наменклатурай (ці пры яе садзеяньні) створана некалькі штучных партыяў, без ясных партыйных праграмаў у разьліку на магчымыя выбары, а таксама некалькі квазіпалітычных арганізацыяў-фантомаў без істотнай сацыяльнай апоры ў грамадстве.

Найбольш уплывовай палітычнай сілай зьяўляецца Народны Фронт. Ён створаны 19 кастрычніка 1988 года. БНФ паставіў задачы змаганьня за дэмакратыю і дэмакратычную прававую дзяржаву, за вольнага чалавека і незалежнасьць Беларусі, за адраджэньне нацыянальнай культуры, за рыначную эканоміку і супраць камунізму, за зьвяржэньне і ліквідацыю КПСС.

Беларускі Народны Фронт—гэта не партыя, а грамадзка-палітычны рух. Гэта канфедэрацыя людзей і арганізацыяў, аб'яднаных адзінай мэтай і агульнымі задачамі, але не абавязкова адзіным сьветапоглядам, ці партыйнымі інтарэсамі. Народны Фронт мае ў Вярхоўным Савеце сваю парламенцкую арганізацыю—Апазіцыю Народнага Фронту (37 дэпутатаў). Гэта крыху больш 10 працэнтаў ад усяго Вярхоўнага Савета. Аднак, улічваючы, што Вярхоўны Савет—гэта па сутнасьці заканадаўчы, а па форме грамадзкі орган, які працуе непастаянна, Апазіцыя БНФ, нягледзячы на нешматлікасьць, у шэрагу выпадкаў, правільна пабудаваўшы тактыку, змагла дасягаць посьпеху і нават перамагаць.

Беларускі Народны Фронт выкарыстоўвае толькі законныя дэмакратычныя метады палітычнай барацьбы. У Статуце БНФ запісана: не адказваць насільлем на насільле ўладаў. Гэтае палажэньне ні разу не было парушанае, нягледзячы на арганізаваныя камуністычнымі ўладамі зьбіваньні дэманстрантаў сьпецыяльнымі атрадамі міліцыі і ўнутраных войскаў, нападзеньні на актывістаў, несправядлівыя суды і прасьледаваньні. Да сярэдзіны 1991 года камуністычныя ўлады не прызнавалі БНФ і рух, маючы зарэгістраваную апазіцыю ў парламенце, дзейнічаў на паўлегальных падставах.

Па сваіх палітычных дзеяньнях і імкненьнях, па поглядах на рэформы эканомікі, па падыходах да сацыяльных пытаньняў, да развіцця культуры, рэлігіі, канфесійнай дзейнасьці, па ўяўленьнях аб прававай дзяржаве, аб нацыі, аб грамадстве і чалавеку, ва ўсіх галоўных асьпектах сваёй палітычнай дзейнасьці БНФ найбольш набліжаецца да палітычнай практыкі і прынцыпаў эўрапэйскай хрысьціянскай дэмакратыі, а таксама да народных і некаторых кансерватыўных партыяў. БНФ—гэта шырокі цэнтрысцкі рух, які не карыстаецца крайнімі радыкальнымі метадамі ў палітыцы і імкнецца выяўляць увесь дэмакратычны сьпектар праблемаў Беларусі. Сьпецыфіка палітычнага становішча на Беларусі ў тым, што тут няма праварадыкальных палітычных сілаў. Таму дзяржаўная камуністычная прапаганда, змагаючыся супраць БНФ, заўсёды старалася навязаць грамадзтву думку пра Народны Фронт як пра крайнюю экстрэмісцкую сілу, што імкнецца перастраляць і перавешаць усіх «чэсных» камуністаў, спараджала часам пры гэтым камічныя сітуацыі з прычыны яўнай неадпаведнасьці прапаганды і рэальнасьці.

Сярэдні ўзрост у БНФ 35—40 гадоў. У руху ўдзельнічаюць дзесяткі тысячаў людзей розных сацыяльных групаў. Больш за ўсё інтэлігенцыі і рабочых. Вельмі малы працэнт сялян-калгасьнікаў. Сацыялагічныя дасьледаваньні незалежных службаў, праведзеныя ў чэрвені 1992 года, высьветлілі, што 34 працэнты насельніцтва Беларусі бачаць у БНФ палітычную сілу, здольную вывесьці рэспубліку з крызісу. Каля 4 працэнтаў лічаць, што гэта могуць зрабіць камуністы, 4,3 працэнта спадзяюцца на прафсаюзы, 4,2 працэнта—на саюз аграрнікаў, 4 працэнты—на ўсе астатнія палітычныя партыі, 54,2 працэнта—не ведаюць, што адказаць на гэтае пытаньне.

Такое становішча тыповае для Беларусі вось ужо некалькі гадоў. У апошні час у сувязі з падрыхтоўкай да рэферэндуму і актыўнай наменклатурнай «прыхватызацыяй» дзяржаўнай маёмасьці пазначылася агульная тэндэнцыя да больш рашучай падтрымкі Народнага Фронту.

Істотна тое, што на Беларусі апазіцыю наменклатурнаму кіраўніцтву складаюць не рэакцыйныя, не антыдэмакратычныя, як ў Расеі, а дэмакратычныя сілы. Таму мы з аптымізмам глядзім на нашу дзяржаўную і нацыянальную пэрспектыву. Будучыня БНФ і наша дэмакратычная свабода яшчэ наперадзе.

Дзякую за ўвагу.

Вакол культурна-рэлігійнага жыцця

БЕЛАРУСІ ПАТРЭБНА НЕЗАЛЕЖНАЯ (АЎТАКЕФАЛЬНАЯ) ПРАВАСЛАЎНАЯ ЦАРКВА

Хуткай хадой надышло 1000-годзьдзе Хрысьціянства на Беларусі. Расейская Праваслаўная Царква надала гэтай падзеі вузка-праваслаўны характар, падаючы яе як 1000-годзьдзе Праваслаўнай Царквы на Беларусі. Але, прабачце, у 992 годзе яшчэ не было падзелу на Рымскую і Праваслаўную Цэркву. Артадоксы (Праваслаўная Царква) канчаткова парвалі стасункі з рымскімі папамі ў 1054 годзе. Доўгі час на Захадзе Праваслаўе менавалі схізмай. Гэтае грэчаскае слова азначае «раздор», «раскол». Трэба мець пад увагай і тое, што беларусы з часоў Полацкага й Тураўскага Княстваў напрамую шчыльна кантакталі як з Усходам, так і з Захадам, і асабліва на падзел абрадаў не зважалі. Тым ня менш роля візантыйскага абраду на Беларусі вельмі значная. У нас заўсёды існавала сваё, адметнае Праваслаўе, адмысловае абраднасьцю, мовай дый пісьмом набажэнстваў, архітэктурай. Пасьля захопу Беларусі Расейскай Імперыяй гвалтоўна пачаліся ўкараняцца чужацкія парадкі й выкараняцца ўсё беларускае. Беларускіх сьвятароў перамясьцілі ў цэнтральныя губерні Расеі, а Беларусь нашпігавалі расейцамі. Цэрквы дый касьцёлы зьнявечылі, перарабілі іх на расейскі ўзор, панішчылі ўсё, што лучыла з эўрапейскай культурай. Дзеля гэткай перабудовы быў створаны сьпецыяльны дэпартамент. Нарэшце, у 1839 годзе была зьнішчаная Уніяцкая Царква, да якой належала каля 90% беларускага насельніцтва.

Сёньня дзеячы Расейскай Праваслаўнай Царквы на Беларусі (РПЦ) імкнуцца давесьці беларусам, што маскоўскае Праваслаўе ёсьць самаю беларускаю рэлігіяй, і яно здаўна стаяла на абароне беларускіх інтарэсаў. Але й сёньня РПЦ ідзе ў авангардзе пасьлядоўнай русіфікацыі беларусаў. Кім жа нам звацца сёньня?—зьедліва пытаўся на мітынгу ў гадавіну Чарнобыля айцец Мікалай,—беларукраінцамі, белаэстонцамі?» (Як быццам беларусаў не было й няма!) Айцец жа Мікалай узначаліў перабудову помніка дойлідства 18 ст. Трынітарскага касьцёла (цяпер Пакроўская царква) у тыповым маскоўскім духу—наведзены купал, навешаны крыжы маскавітаў з ускосінай, настаўлены над вежамі цыбуліны з пыхлівай пазалотай. Усё зроблена з пагардай—маўляў, нічога беларусы ня маеце дый толькі Расея дала вам культуру. Цікава, што РПЦ, як шчыры сябра КПСС і КДБ, зьнішчыўшы вялікі абсяг беларускай культуры й ментальнасьці, яшчэ асьмельваецца прыкідвацца сябрам беларускага народу! Але Праваслаўная Царква маскоўскага гатунку на Беларусі перспектывы ня мае! Па меры росту нацыянальнай самасьвядомасьці давер беларуса да акупацыйнай Царквы няўхільна зьмяншаецца. Таму адзінае выйсьце для Беларускага Экзархата Маскоўскай Патрыярхіі РПЦ—дамагчыцца Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы. Зразумела, пасьля шчырага пакаяньня за свае грахі на беларускай зямельцы.

М. ПАЎЛАЎ.

ЧАМУ НАС КРЫЎДЗЯЦЬ УЛАДЫ?

У пачатку перабудовы з'явілася надзея, што можна будзе адкрыта маліцца, вольна праводзіць рэлігійныя абрады, рамантаваць разбураныя храмы. Але на самай справе ўсё далёка не так.

Вось пагэтаму мы, вернікі-католікі Ульскай парафіі касцёла. Святой Тройцы, звяртаемся ў газету «Выбар».

Парафіяне нашага прыхода жывуць на абодвух берагах Дзвіны ў Бешанковіцкім ды Шумілінскім раёнах. Пры гэтым, большасць нашых вернікаў кампактна пражывае ў апошнім з раёнаў. Касцёл жа знаходзіцца ў Уле на тэрыторыі Бешанковіцкага раёна.

На просьбу вернікаў у верасні 1990 года біскуп накіраваў у нашую парафію ксёндза Мечыслава Янчышына з правам набажэнства ў Лепелі і ў нас.

Богаслужэнне й рэлігійныя абрады ксёндз праводзіць у капліцах, збудаваных на сродкі парафіянаў, у адпаведнасці з правіламі, якія ўстаноўлены ў каталіцтве. Карыстаецца павагаю прыхаджанаў.

На ахвяраванні, сабраныя вернікамі, ксёндз Мечыслаў Янчышын рэстаўрырue касцёлы ў г. Лепелі і г. п. Уле.

Вернікі Ульскай парафіі сабралі семдзесят тысяч рублёў. Парафіяне Лепеля сабралі пяцьдзесят тысяч рублёў. Гэтыя грошы пералічаны на рахункі банкаў Лепеля й Шуміліна. Для рамонта Ульскага касцёла куплена і завезена 150 тысяч штук цэглы і 150 м³ лесу.

Усё гэтае арганізаваў і дапамагае ажыццяўляць ксёндз.

Парафіяне- лепяльчане звярталіся ў гарвыканкам і міліцыю, каб прапісаць у сябе ксяндза. Прыхаджане з Улы таксама звярталіся па гэтаму пытанню ў Шумілінскі райсавет і да раённага куратара па рэлігіі, да ўпаўнаважанага рады па справах рэлігіі аблвыканкама Марозава за дазволам на прапіску.

Аднак гэтага дазволу на прапіску ксяндза Мечыслава дагэтуль мы не атрымалі.

А жытло для святара ёсць! У вёсцы Мікалаёва Шумілінскага раёна побач з капліцаю куплены дом. А ў Лепелі пры касцёле адрамантавана для ксяндза кватэра.

Зараз, калі кс. Мечыслаў Янчышын прыклаў столькі намаганняў і сілаў, калі столькі зроблена, у Бешанковіцкім райвыканкаме прапанавалі святару пакінуць тэрыторыю раёна, і ўвогуле, нашага гаспадарства.

Мы, вернікі, лічым такое рашэнне раённых уладаў незаконным. Пагэтаму нашыя прадстаўнікі ездзілі ў Менск да сп. Жыльскага, які ведае рэлігійнымі пытаннямі ў Рэспубліцы. Але ж прыняў іх не Жыльскі, а яго намеснік—Паўлючэнка. Да таго ж, куды толькі нашых хадакоў не пасылаў! І ў камітэт дзяржбяспекі, і ў аддзел прапіскі грамадзян, і да нашага дэпутата Вярхоўнага Савета сп. Штокіна. Выклікалі і біскупа.

Аніхто прэтэнзій па прапісцы ў нас ксяндза Мечыслава Янчышына не мае. Як вынік, сказалі, што мы можам спакойна ехаць дадому, што святара з нашага прыхода не вышлюць...

Але вось ужо два гады працягваецца гэтая валакіта, а мясцовыя ўлады з-за розных зачэпак ксяндза так і не прапісваюць. Да таго ж М. Янчышына штрафуюць за пражыванне без прапіскі.

У газеце «Віцебскі рабочы» № 13 і Шумілінскай раёнцы «Герой працы» № 9 за гэты год у артыкулах «Які поп, такі і прыход» абылгалі і святара, і парафіян-католікаў. Мы напісалі ў «ВР» абвяржэнне на гэты артыкул, але ж яго не апублікавалі.

Вось сцісла аб нашых праблемах. Аднак іх у нас куды болей. І нам вельмі крыўдна, што ўладу трымаючыя не паважаюць, не лічацца з намі, з вернікамі, з нашымі рэлігійнымі пачуццямі.

Па даручэнню вернікаў Ульскай парафіі касцёла Св. Тройцы **Эм. Ермаловіч, М. Кралько і яшчэ 4 подпісы.**

АД РЭДАКЦЫІ: Такія ж цяжкасці меліся ў віцебскіх католікаў дый іхняга кс. Януша Скэнчака. Нялатва прыйшлося уніятам і Царкве сходу Хрыстовага—шматмесячная цяганіна з рэгістрацыяй іх у Віцебску папсавала настрой у вернікаў. У чым жа справа! Напэўна, у тым, што нашае чыноўніцтва так і не пазбавілася сумна вядомага ваяўнічага атэізму, які яно яшчэ нядаўна адкрыта вызнавала.

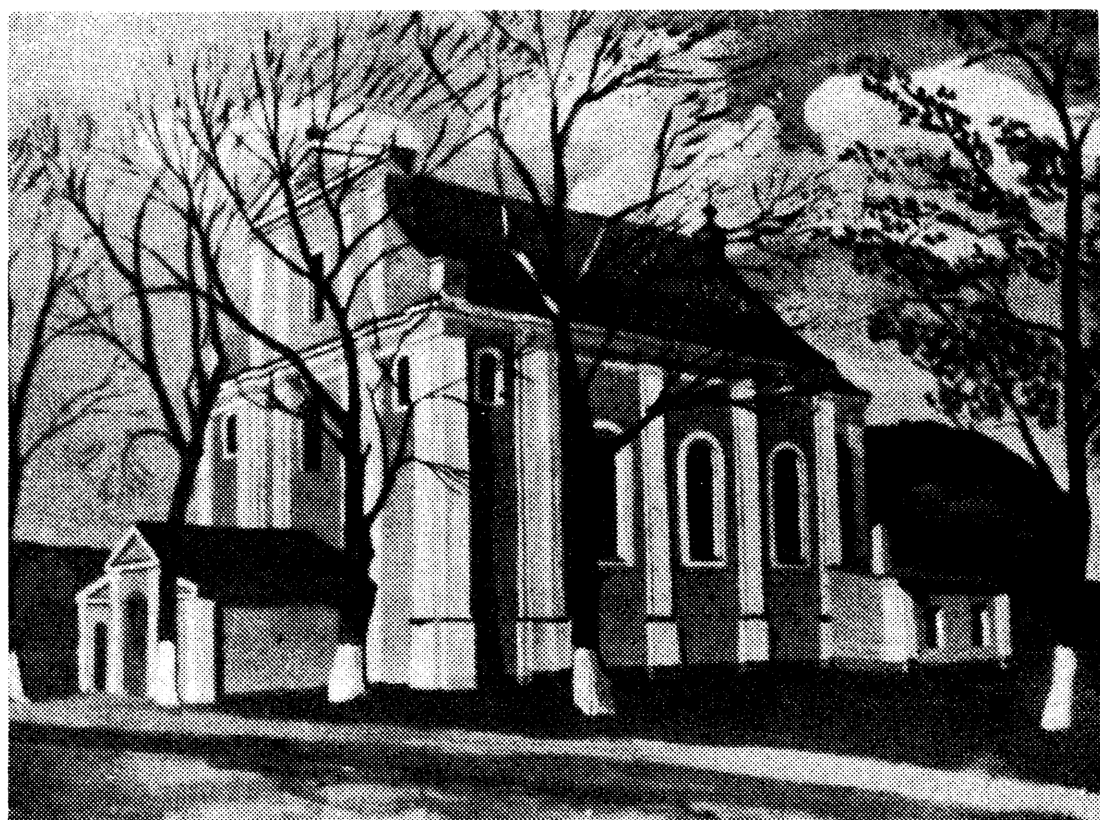
Вось так выглядала Пакроўская царква (былы каталіцкі Трынітарскі касцёл), помнік беларускага дойлідства, пасля адной з перраробак у XIX ст.

Жанчыны змагаюцца за свае правы

12 верасня адбылася ўстаноўчая канферэнцыя жаночага хрысціянскага руху. Мэты руху: нацыянальнае адраджэнне, абарона правоў асобы, у прыватнасці жанчын і дзяцей, дабрачыннасць і міласэрнасць.

Жадаючых звязацца з рухам просьба накіроўваць лісты на адрас: 220093, г. Менск, вул. М. Лынькова, д. 7, кв. 47, сп. Людміле Пецінай.

М. Каліноўскі.

Карціна **Ю. Якімовіча** *«Касцёл у Лідзе».*

Юбілей помніка

Сёлета спаўняецца 210 гадоў з часу пабудовы ў 1782 г. глыбоцкага Троіцкага касцёла. Ён размешчаны ў старым цэнтры горада. Архітэктурны стыль—позняе барока і «мадэрн».

И на обломках дикой власти видны всё те же имена...

Яшчэ раз пра «Выбранецкія шыхты»

Дзень добры, паважаная рэдакцыя! У 16(22) нумары вашай газеты шаноўны Ю. Сяргееў расказаў аб дзейнасці нацыянальна-адраджэнскай арганізацыі «Выбранецкія шыхты». Я была б вам вельмі ўдзячна, калі б вы крыху падрабязней расказалі аб гэтай арганізацыі.

З павагай Ірына Іванова, 15 год.

Рэдакцыя друкуе матэрыял Ю. Сяргеева, выконваючы просьбу юнай чытачкі.

«Выбранецкія шыхты» ўзніклі ўзімку 1990 г. Маюць каля сотні сяброў. Падтрымліваюць актыўную сувязь з іншымі маладзёжнымі суполкамі.

Чаму «Выбранецкія шыхты»? «Выбранцамі» ў мінулым называлі адборную сялянскую пяхоту. З'явілася яна напачатку ў Венгрыі. Фармавалася такім чынам: у вёсцы наладжвалі спаборніцтвы, і пераможца сярод 20 чалавек, самы здатны й разумны станавіўся «выбранцом» (лепшым з лепшых). Астатнія ўзбройвалі яго за свой кошт.

Асноўная мэта арганізацыі —спрыянне нацыянальнаму Адраджэнню ды выхаванне ўсебакова развітой асобы. «Шыхты» шмат вандруюць па этнічнай Беларусі, адначасова даследуючы прыроду, гісторыю, звычаі, гаворку тых ці іншых мясцін. Вынікі гэтай працы—навуковыя справаздачы, якія надрукаваны ў «ЛіМе», «Нашым слове». Працуе «Выбранецкая інфармацыйная служба» (BIC), матэрыялы якой часта з'яўляліся ў «Чырвонцы», «Нашым слове», «Добрым вечары»...

Суполка спрабуе таксама займацца бізнесам.

Планаў у «выбранцоў» шмат. І яны вырашылі працаваць у некалькіх напрамках, у адпаведнасці з якімі створаны секцыі: эканоміка й палітыка, маладзёжны рух, «Крыўе» (гісторыя, этнаграфія і іншыя навукі, якія звязаны з Беларуссю).

У некалькіх словах лозунг суполкі—«Карысць для Беларусі», прынцыпы: якасць, самастойнасць, нестандартнасць.

А куды падацца рускамоўнаму беларусу?

(Заканчэнне. Пачатак на 4-й стар.).

Расійская імперыя, якую яны зараз з дапамогай маскоўскіх сродкаў масавай інфармацыі імкнуцца паказаць у як мага болей прывабным святле.

Дарэчы, нашы і маскоўскія сродкі масавай інфармацыі чамусьці не заўважылі (а можа, не захацелі заўважыць), як у Еўропе сканаў апошні аргумент прыхільнікаў «саюзаў» і «канфедэрацый»: «Мы падзяляемся, а дэмакратычная і багатая Еўропа ў той самы час аб'ядноўваецца»—маленькая Данія на рэферэндуме 2 чэрвеня адмовілася ратыфікаваць Маастрыхтскія пагадненні аб «адзінай Еўропе»—валютна-фінансавым саюзе 12-ці заходнееўрапейскіх краін. Гэта прымусіла і ўрады некаторых іншых краін, якія ўжо падпісалі пагадненні, прызначыць падобныя рэферэндумы, у выніках каторых няма ўпэўненасці ні ў кога.

Натуральна ўзнікае яшчэ адно пытанне да праціўнікаў беларусізацыі. Калі зараз рэчаіснасць падштурхнула грамадства да радыкальных рэформаў у эканамічнай і сацыяльнай сферах, то ці можна падвяргаць сумненню неабходнасць такіх самых радыкальных зменаў у неразрыўна з імі звязанай сферы культуры? Болей таго: ці магчымыя рэформы ў эканоміцы і ладзе жыцця без змен у свядомасці чалавека і народа? Агульнавядома, што традыцыйная народная культура—падмурак і выток сучаснай культуры, да таго ж за апошнія 70 год лад жыцця і свядомасць чалавека перажылі і такія скажэнні, адхіленні ад натуральнага развіцця, што цалкам заканамерным з'яўляецца зварот народаў былога Саюза да сваіх нацыянальных крыніц. Але толькі ў нас, напэўна, можна сустрэць людзей, якія, па іх словах, з павагай ставяцца да беларускай культуры, але не жадаюць вывучаць беларускую мову. Калі мне даводзіцца чуць словы тых, хто сцвярджае, што і не ведаючы мовы «любіць» і «ведае» беларускую культуру, я прыгадваю, як, пачуўшы такое ад аднаго досыць адукаванага чалавека, папрасіў яго патлумачыць сэнс трох першых слоў з агульнавядомай песні «Касіў Ясь канюшыну...», якую ён, напэўна ж, сам неаднаразова спяваў. Дык вось не здолеў адразу той чалавек сказаць, ад якога імя ўтворана форма «Ясь», і што такое «канюшына»!

Не ведаючы сваёй мовы, будзем вымушаныя піць з крыніцы чужой традыцыі, і, адмовіўшыся стаць беларусамі першага гатунку, назаўжды застанемся рускімі другога гатунку (бо гаварыць будзем «як хацім»—акцэнт выдасць).

Пэўныя недарэчнасці (некаторыя з іх ужо сталі з'явай палітычнага жыцця) узнікаюць на шляху адраджэння беларускай мовы з-за той акалічнасці, што нармальнае функцыяванне мовы як сістэмы, у якой агульнанацыянальная літаратурная мова супрацьпастаўлена мясцовым гаворкам, дыялектам, на Беларусі адбывалася ў форме, дзе месца літаратурнай беларускай мовы займала расейская мова. Для большасці людзей, якія не маюць спецыяльнай філалагічнай адукацыі, такіх з'яў, як літаратурная мова і дыялект, не існуе. Для іх існуе мова «простая», «вясковая», і мова «афіцыйная», «адукаваная», «гарадская». Беларуская мова, працягваючы існаваць у мясцовых дыялектных гаворках у вёсцы, не мела шанцаў у сваёй літаратурнай форме стаць агульнанацыянальнай і «гарадской» моваю. А для ўсведамлення народам агульнанацыянальнага характару сваёй літаратурнай мовы рашаючае значэнне мае менавіта практычнае карыстанне ёю ў якасці «афіцыйнай», «гарадской» досыць працяглы час. Таму цяпер, калі простага беларуса (без філалагічнай адукацыі) заклікаюць адмовіцца ад расейскай (якая была і ёсць «афіцыйнай», «гарадской») і вярнуцца да сваёй роднай мовы, ён, не маючы ніякіх асацыяцыяў, звязаных з літаратурнай беларускай мовай, спыняецца на гаворцы сваёй вёскі, свайго рэгіёна. У выніку можна пачуць, што, маўляў, мова, на якой гавораць у маёй вёсцы, непадобная да беларускай. Для жыхароў Усходняй Беларусі літаратурная беларуская мова здаецца падобнай да польскай, а ў Заходняй—падобнай да расейскай. Гэтая недарэчнасць, мне здаецца, ствараe, так бы мовіць, лінгвістычную аснову палітычнага сепаратызму на Беларусі, у прыватнасці, заходне-палешуцкага казуса. Таму ў прынцыпе ніякае культурнае адраджэнне немагчымае без рэальнай дзяржаўнасці беларускай мовы. Болей таго: калі літаратурная беларуская мова не атрымае шанцаў зацвердзіцца ў якасці агульнанацыянальнай, "афіцыйнай", то небяспеча падвяргаецца цэласнасць Беларусі як дзяржавы.

Рускамоўныя беларусы, якія імкнуцца да захавання сваёй «рускамоўнасці», выклікаюць шкадобу. Іх пачуцці да расейскай мовы падобныя да пачуццяў мачы да дзіцяці, народжанага ад згвалтавання: яно ж быццам бы і роднае, але ж і нарадзілася не ад кахання, і ўвесь час нагадвае пра гвалт і прыніжэнне.

Ды й тая ж расейская мова за 70 год «міжнацыянальных зносінаў» набыла выразныя савецкія асаблівасці—ператварылася ў «новояз», які складаецца адной вялікай часткай з казённых абаротаў, а другой—з блатнога жаргону, не кажучы ўжо пра «мат». Цяпер адукаваная Расія едзе вучыцца сапраўднай расейскай мове ў глыбінку да свайго народа. А куды падацца рускамоўнаму беларусу?

Віктар СЦЯПАНАЎ.
г. Орша.

Рэзананс

История с трактором,
ОСНОВАННАЯ НА ДОКУМЕНТАХ

За последнее время в нашей газете трижды («Выбар» 8 ліпеня 1992 г., 22 ліпеня 1992 г., 9 верасня 1992 г.) публиковались материалы, связанные с детективной и до конца так и не распутанной историей приобретения семьей зам. председателя областного Совета Т. И. Мисуно новенького трактора МТЗ-80. Вот как выглядит эта история согласно документам, предоставленным на днях редакции депутатом областного Совета Ю. А. Лавреновым.

Документ № 1. Из объяснения Т. И. Мисуно прокуратуре Витебской области: «По поводу приобретения трактора МТЗ-80 моим сыном Мисуно В. Т. могу пояснить следующее. Сын работает хирургом (г. Глубокое), семья 4 человека, зарплата низкая. Где-то осенью он мне сообщил, что намерен купить себе трактор, построить свой дом, получить гектара 2 земли и вести свое хозяйство. Я обещал ему помочь деньгами. В ноябре-декабре сын позвонил мне и попросил деньги на трактор. Трактор он купил в совхозе «Озерцы». **Я к этому никакого отношения не имел.** Трактор в настоящее время находится у сына. **Никакого содействия в приобретении трактора в совхозе «Озерцы» я ему не оказывал.** Трактор поступил в совхоз по просьбе директора совхоза Меженина. Весной этого года я узнал о злоупотреблении Меженина при продаже техники. У меня с ним состоялся разговор о его непорядочном поведении. **Разговора с Мешениным о покупке трактора у меня не было. Все вопросы решались сыном.** Почему Меженин указывает, что трактор продан по моей просьбе, я пояснить того не могу, но предполагаю, что это сделано для того, чтобы скрасить свои неприятности. 16.06.92 г. ». Из этого документа вытекает, что Мисуно Т. И. ни в каких махинациях с трактором не замешан. Возможно, сын что-либо напортачил, т. к. «Все вопросы решались сыном». А возможно, все это—клевета

(Окончание на 8-й стр.).

Ягонае імя нам не чужое

25 верасня спаўняецца 200 гадоў з дня нараджэння вядомага рускага пісьменніка Івана Іванавіча Лажэчнікава (1792— 1869).

Нарадзіўся Лажэчнікаў у горадзе Каломне Маскоўскай вобласці. Прымаў удзел у вайсковых паходах 1813—1815 гадоў. Потым ён працаваў дырэктарам навучальных устаноў, цэнзарам, быў віцэ-губернатарам у Цверы і Віцебску (кастрычнік 1853—чэрвень 1854). І. І. Лажэчнікаў пачаў друкавацца з 1807 г., спачатку ў якасці публіцыста, сентыментальнага паэта, а затым і нарысіста. Але трывалую й шумную славу прынеслі яму гістарычныя раманы, у якіх ухваляюцца дзяржаўныя пераўтварэнні Пятра І («Апошні Навік»), змаганне з тыранамі («Ледзяны дом», вобраз Валынскага), імкненне да нацыянальнай еднасці дый цывілізацыі («Басурман», вобраз Івана III). Усім гэтым рамантычным раманам уласцівыя рэдкія па займальнасці, вынаходніцтву ды заблытанасці сюжэты, незвычайныя лёсы герояў, напружанасць развіцця дзеяння. Апроч гэтага аўтар стварыў гістарычныя драмы і мемуарныя нарысы. Свае ваенныя ўражанні пісьменнік выклаў у «Паходных запісках рускага афіцэра», дзе змясціў і запісы пра беларускія гарады. Падчас службы ў Віцебску І. І. Лажэчнікаў працягваў літаратурную працу, цікавіўся гісторыяй Беларусі, народным побытам. Спачувальныя адносіны пісьменніка да беларускага сялянства адбіліся ў яго эпісталярнай спадчыне. На матэрыялах, сабраных у віцебскі перыяд жыцця, напісаны раман «Унучка панцырнага баярына», у якім адлюстраваны падзеі паўстання 1863—1864 гадоў.

Ю. ТУТЭЙШЫ.

История с трактором,

ОСНОВАННАЯ НА ДОКУМЕНТАХ

(Окончание. Начало на 7-й стр.).

бывшего директора совхоза «Озерцы» Меженина, освобожденного в марте 1992 года от должности за злоупотребления властью.

Документ № 2. Из объяснения Меженина П. И. Глубокской райпрокуратуре: «Где-то в октябре 1991 года в Глубокском р-не находился зам. председателя облисполкома Мисуно Т. И., он посещал совхоз «Озерцы». В беседе со мной он поинтересовался возможностью покупки в хозяйстве в личное пользование **нового** трактора МТЗ-80. Я пояснил ему, что новая техника, и в частности трактора, поступают в совхоз по разнорядке, к тому же в хозяйстве на них много желающих работать. **Тогда Мисуно Т. И. сказал, что будет новый трактор вне фондов.** В конце декабря 1991 года в совхоз «Озерцы» приехал Мисуно Т. И. Он сообщил мне, что на совхоз идет новый трактор МТЗ-80 **вне фондов** с Витебской базы сельхозтехники. Из совхоза Мисуно Т. И. звонил в Витебск на базу СХТ и узнавал цену трактора МТЗ-80. Я пригласил гл. бухгалтера сохоза и он оформил накладную на покупку в совхозе «Озерцы» нового трактора МТЗ-80. Два экземпляра накладной были переданы Мисуно Т. И. Он попросил меня, чтобы купленный им трактор постоял в хозяйстве. В этот же день в совхоз «Озерцы» поступил новый трактор МТЗ-80. Его привезла автомашина из г. Витебска. По моему указанию трактор МТЗ-80 был поставлен на центральный склад».

Документ № 3. Из объяснения Глубокской райпрокуратуре Акуленко В. И., зам. директора сохоза «Озерцы» (бывший первый секретарь Глубокского райкома КПБ): «С 27 декабря 1991 года работаю зам. директора совхоза «Озерцы». В конце декабря 1991 года в совхоз «Озерцы» приезжал Мисуно Тихон Иванович. Он приезжал по поводу покупки в хозяйстве нового трактора МТЗ-80 и оформления документов. С собой он привез чеки и по чекам оплачивал покупку трактора. Совхозом «Озерцы» Мисуно Т. И. был продан новый трактор, который поступил в совхоз вне фондов из г. Витебска. Трактор МТЗ-80 поступил в совхоз в один и тот же день, когда оформляли документы на его покупку. Он пришел без сопроводительных документов и при его продаже из совхоза звонили еще в Витебск и уточняли цену. Мисуно Т. И. попросил Меженина П. И., чтобы трактор постоял пока в совхозе «Озерцы». Он был поставлен на склад. При покупке трактора МТЗ-80 сын Мисуно не присутствовал».

Как видим, объяснения Меженина П. И. и Акуленко В. И. полностью опровергают утверждение Т. И. Мисуно, что он в этой сделке не участвовал и «все вопросы решались сыном». Получается, что все вопросы решал как раз сам Тихон Иванович. А руководители совхоза «Озерцы» охотно шли ему навстречу во всех его пожеланиях. Далее в своих объяснениях Меженин и Акуленко указывают, что 17 марта 1992 года трактор, купленный Мисуно Т. И. и стоявший до этого дня в совхозном складе, забрал сын Тихона Ивановича Вадим Тихонович, погрузил на автомобиль и увез в неизвестном направлении. Примерно в то же время—в марте 1992 года лишился должности директора совхоза за злоупотребления Меженин. Случайно ли это совпадение во времени?

А вот что поясняет дочь Тихона Ивановича Лилия Тихоновна, на имя которой зарегистрирован купленный трактор. Это уже будет документ № 4. Из объяснения Мисуно Л. Т. прокуратуре: «По вопросу приобретения трактора МТЗ-80 в совхозе «Озерцы» поясняю следующее. Осенью 1991 года в нашей семье встал вопрос о приобретении трактора для моего брата Мисуно Вадима. **Мне кажется, что вопрос об этом решался на уровне облисполкома.** Кто конкретно обращался с заявлением к администрации совхоза по вопросу покупки трактора я не знаю».

На последней сессии областного Совета устный ответ на письменный запрос депутата Ю. А. Лавренова об этой сделке и о судьбе 130 внефондовых тракторов пытался дать зам. председателя облагропродхоза А. М. Комоско. Вот фрагмент диктофонной записи этого сумбурного, невнятного выступления (документ № 5): «Четвертый раз, начиная с прокуратуры, иду вот сейчас на высокий форум на встречу с депутатами объясняться. Как дали трактор совхозу «Озерцы». Значит хочу сказать, что же не один трактор мы реализовали и сразу я должен выразить как это по технологии, как его там выдавали. Значит, мы получали основные фонды, закрывали. Старались изыскивать сверх. Нам официально никто не давал... Я к Кулешову ездил неоднократно, раз нам удалось кое-что. Нам удалось действительно, порядка 130 мы заполучили в область. В основном все эти трактора были направлены в районы. Ну, в зависимости от нагрузок от госзаказа. Там кому 3, кому 2, 5—самое максимальное. Что касается совхоза «Озерцы», значит, в конце года я, значит, не просто сидел и ждал, как это куда трактор отдать. Ездил в Брянск, заполучил около 6 тысяч тонн цемента, потому что дешевый, 60 рублей тонна. Хотелось сделать, чтобы для области было, для колхозов и совхозов». И так далее. Слов много, но ответа по существу сделанного Лавреновым запроса не прозвучало. Вот как обосновал тот же А. М. Комоско в том же выступления на сессии поставку внефондового трактора, купленного семьей Мисуно в совхозе «Озерцы»: «А основание; в октябре раз позвонили мне из Союзплемобъединения, заместитель начальника по моему управлению». Так что насчет «уровня облисполкома» Лилия Тихоновна, возможно, ошиблась. По-видимому, в этой сделке с трактором участвовало какое-то лицо из бывших союзных структур, которое воспользовалось «телефонным правом».

И наконец—еще один документ. Вывод областной прокуратуры: «При таких обстоятельствах есть основания считать, что Мисуно Т. И. причастен к направлению трактора в совхоз «Озерцы» для продажи его сыну. И. о. прокурора Витебской области старший советник юстиции Л. П. Домашевский». Легко представить, что было бы после такого вывода прокуратуры с любым из простых смертных. Для власть имущих закон по-прежнему не писан? Может, ответ на этот вопрос даст сессия областного совета, намеченная на 1 октября? Впрочем, Тихон Иванович, по-видимому, хорошо усвоил правило, что лучшая оборона—это нападение. Вот цитата из его выступления на заседании комиссии областного Совета: «У меня складывается сомнение, не соучастен ли депутат Лавренов с определенной преступной группой, которая через него выдала эту информацию. Это мое предположение». Никаких конкретных доказательств на этот счет Мисуно привести не смог. Не нашли таких фактов и правоохранительные органы. Неужели Тихон Иванович так и не найдет в себе мужества признаться в содеянном? И как обещал на заседании комиссии, подать в отставку?

А. БУКАЧЕВ.

УСПАМІН ПРА МІНУЛАЕ ЛЕТА.

Выданне Я. Я. Шыраева «Беларусь: Русь Белая, Русь Чёрная и Литва в картах», а таксама друкі па культуры, гісторыі, мове беларускага народу кааперацыйна-выдавецкага таварыства «Адраджэньне». Вы можаце купіць кожны аўторак а 19 гадзіне на паседжаннях клуба «Узгор'е» у гарадскім цэнтры культуры (Віцебск).

* * *

Кіеўскі ўніверсітэт чакае дапамогі з боку беларускай культурнай грамадскасці. Нам патрэбны газеты і часопісы, мастацкая літаратура і любыя іншыя выданні, напісаныя сучаснай беларускай літаратурнай мовай па 7—10 экземпляраў.

252115, Кіеў-115, вул. М. Краснова, 12, кв. 33 (тэл. 450-53-43). Рыгор Піўтарак, прафесар кафедры моў і літаратур Украіны Кіеўскага ўніверсітэта імя Т. Шаўчэнкі.

* * *

Транснацыянальная радыкальная партыя: тэлефон у Менску 63-21-48 (Канстанцін Наскоў).

Наступны нумар газеты выйдзе 7 кастрычніка 1992 г.

Вясёлы глобус

Ля чыгуначнай касы:

—Ці мне трэба купіць квіток для дзетак, калі ім усяго некалькі гадоў?

—Калі менш пяці, тады не.

—Як добра! У мяне іх толькі чацвёра.

* * *

—Што вы такая заклапочаная, фраў Эрна?

—Увявіце сабе, учора мой муж зваліўся са стула і кожны зламаў па ножцы.

Вы яшчэ не скаўт?

Вы жадаеце ўдзельнічаць у беларускім нацыянальным скаўцкім руху? Вы ўжо ім займаецеся, але не ведаеце сваіх калегаў? Тады звяртайцеся на адрас:

230010, Гародня, вул. Гая, 7, кв. 66, Аркадзь Жукоўскі (х т. 6-09-18).

ЗАСНАВАЛЬНІК:
Віцебскі гарадскі клуб выбаршчыкаў «За дэмакратычныя выбары»

Галоўны рэдактар Барыс ХАМАЙДА

Мастак **Р. Клікушын.**
Фатаграфіі **М. Міхайлава.**
Адрас рэдакцыі: 210601, м. Віцебск, вул. Гогаля, 17, тэл. 37-35-06, 37-28-44.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор ды дакладнасць пададзеных фактаў, цытатаў, гаспадарча-статыстычных даных, уласных імёнаў, геаграфічных назваў і іншых звестак. А таксама за тое, што ў матэрыялах пададзены звесткі, якія з'яўляюцца дзяржаўнай ці спецыяльна ахоўваемай законам таямніцай.

Рэдакцыя можа апублікаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункт гледжання аўтара.

Рукапісы не вяртаюцца й не рэцэнзуюцца.

Бягучы рахунак рэдакцыі № 200700962 у Віцебскім камерцыйным банку («Віцкамбанк»). Код (МФО) банка 150801701.

Газета набраная і надрукаваная афсетным спосабам у Віцебскай узбуйненай друкарні ім. Камінтэрна: г. Віцебск, вул. Шчарбакова-Набярэжная, 6.

Паліграфісты: **В. Карунас, Л. Волкава, Л. Драздова, А. Каспаровіч, Д. Малышаў, Б. Платоўскі.**

Нумар падпісаны да друку 22.09.1992 г. у 17.15
Наклад 2500 экз.

Цана 1 рубель